

Bijlage C: Voortgang afspraken problematisch alcoholgebruik

Bijlage bij RIVM-rapport 2020-0104 Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2019

In deze bijlage staat per doelstelling en afspraak (in het akkoord ook wel actie genoemd) in het Nationaal Preventieakkoord (NPA) de voortgangsinformatie beschreven. Deze is gebaseerd op de informatie die door de partijen is aangeleverd. De aangeleverde tekst is aangepast, zodat deze op een vergelijkbare manier beschreven is voor de verschillende doelstellingen en afspraken. Ook is de tekst soms ingekort daar waar de woordlimiet werd overschreden. Sommige afspraken bevatten meerdere activiteiten, waar mogelijk ook meerdere partijen bij betrokken zijn. Deze zijn apart nagevraagd bij de verschillende partijen en de informatie is daarna weer samengevoegd.

Voor alle afspraken is tevens met een kleurcodering aangegeven wat de fase van de uitvoering was bij de start van het NPA en aan het eind van 2019. Op basis van de aangeleverde informatie is door twee onderzoekers onafhankelijk van elkaar bepaald in welke fase van uitvoering de afspraak zich bevond. Hierbij is de volgende indeling gehanteerd:

	(Nog) niet gestart	Er zijn (nog) geen activiteiten ondernomen met betrekking tot de voorbereiding of de uitvoering van de actie.
	In voorbereiding	Er zijn activiteiten opgestart ter voorbereiding van de actie.
	In uitvoering	Er wordt actief gewerkt aan de actie en mogelijk is er al vooruitgang.
	Afgerond	De afspraak, inclusief alle aspecten zoals omschreven in de actie, is voltooid.
	Onbekend	De partij heeft geen informatie aangeleverd of de aangeleverde informatie geeft geen inzicht in de voortgang van de actie of de partij geeft aan dat de gevraagde informatie om de actie te kunnen monitoren (nog) niet beschikbaar is.

De resultaten van de indeling van deze twee onderzoekers zijn vervolgens met elkaar vergeleken. Indien het resultaat niet met elkaar overeen kwam, zijn de informatie en de voortgangsindeling door een derde onderzoeker bekeken. Deze onderzoeker heeft op basis daarvan een definitieve voortgangsindeling toegekend.

Doordat partijen verschillen in de manier waarop zij de voortgang van afspraken beschrijven, en de voortgangsindeling hierop is gebaseerd, kan het in enkele gevallen voorkomen dat de voortgang in werkelijkheid minder ver of al verder gevorderd is dan de voortgangsindeling aangeeft. Voor afspraken waar verschillende activiteiten onder vallen en dus apart zijn nagevraagd (en later zijn samengevoegd), is de kleurcodering gebaseerd op de activiteit die het verst was in de fase van uitvoering.

Omdat een deel van de afspraken activiteiten betreft die ook al aan de start van het NPA werden uitgevoerd en zijn voortgezet of uitgebreid, is zowel de voortgang van alle afspraken aan de start van het NPA (eind 2018) als de voortgang over 2019 bepaald. Omdat er ook veel nieuwe afspraken in het NPA staan, waren die afspraken eind 2018 logischerwijs (nog) niet gestart.

Uitgebreide informatie over de methodologie die gebruikt is bij het tot stand komen van de voortgangsrapportage is te vinden in [Bijlage D-methoden](#).

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Problematisch alcoholgebruik: thema A – Alcohol en de school en studie omgeving

	(Nog) niet gestart
	In voorbereiding
	In uitvoering
	Afgerond
	Onbekend

Doelstellingen

	Doelstelling uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	Po-, vo- en mbo schoollocaties hebben de ambitie om in 2040 in 100% van de scholen een Gezonde School Coördinator actief te hebben. De Gezonde School Coördinator is aanspreekpunt, organisator en facilitator in de implementatie van de Gezonde School-aanpak.	In november 2018 waren er nog geen Gezonde School Coördinatoren (GSC) actief vanuit het NPA, In schooljaar 2017-2018 ontvingen 624 scholen het Ondersteuningsaanbod Gezonde School (OGS) en hebben daarmee ook een GSC aangesteld. Mogelijk is één GSC actief op meerdere locaties. NB. De Gezonde School kan, voor het bepalen van de aantallen, alleen gebruik maken van de scholen die zich bij Gezonde School hebben aangemeld. Het aantal scholen dat volgens de Gezonde School-aanpak werkt en waarbij dus een GSC aanwezig is, zal dus hoger liggen. Binnen het programmateam Gezonde School is de wens ook die scholen in kaart te brengen en dit wordt in het kader van het nieuwe programmaplan Gezonde School 2021 – 2024 dit meegenomen.	In schooljaar 2018-2019 hebben 450 van de 6696 po-locaties een GSC. In het vo gaat het om 153 van de 1460 locaties en in het mbo om 20 van de 64 instellingen (waarbij elke instelling meerdere locaties heeft).
2	In 2020 heeft 25% van alle po-, vo-, en mbo-scholen Praktijkonderwijs-, Voortgezet van Nederland gebruik gemaakt van het Ondersteuningsaanbod Gezonde School. Dit houdt in dat scholen extra ondersteuning vanuit de lokale GGD van een Gezonde School-adviseur krijgt, een scholing bijwoont en een geldbedrag ontvangt waarmee bijv. een interventie gekocht kan	In het schooljaar van 2017-2018 is het OGS aan 743 scholen toegekend, waarna het OGS voor 119 scholen is teruggetrokken en uiteindelijk aan 624 scholen is uitgekeerd. Deze cijfers hebben betrekking op alle thema's binnen de Gezonde School, niet alleen op het thema 'Roken, Alcohol & Drugs'. Het onderwerp problematisch alcoholgebruik wordt binnen de Gezonde School behandeld binnen het thema	In het schooljaar van 2018-2019 is het OGS aan 809 scholen toegekend, waarna het OGS voor 99 scholen is teruggetrokken en uiteindelijk aan 710 scholen is uitgekeerd. Dit betreft zowel po-, vo-, mbo-scholen, praktijkonderwijs als het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Het aantal scholen waaraan het OGS voor het thema 'Roken,

	worden of taakuren bekostigd kunnen worden.	'Roken, alcohol & drugs'. Verder betreffen deze cijfers zowel po-, vo-, mbo-scholen, praktijkonderwijs als het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Het aantal scholen waaraan het OGS voor het thema 'Roken, Alcohol & Drugs' is uitgekeerd per onderwijssector (inclusief Praktijkonderwijs en vso): : po 3, vo 22 en mbo 12.	Alcohol & Drugs' is uitgekeerd per onderwijssector: po 8, vo 37 en mbo 23. Praktijkonderwijs en vso zijn meegenomen binnen bovenstaande cijfers.
3	<p>In 2020 is er een evidence-based aanbod van alcoholpreventie in po, vo en mbo beschikbaar. Onderdeel hiervan is een aanbod aan selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie.</p> <p>Voor het Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de pijlers beleid, educatie, vroeg-signalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).</p>	<p>Eind 2018 is geen evidence-based aanbod van alcoholpreventie beschikbaar in po, vo en mbo in de zoektool van Gezonde School. Er zijn 7 interventies beschikbaar via de interventie database van het RIVM, waarvan 1 met Goede Aanwijzingen voor Effectiviteit (Moti-4). Moti-4 (geïndiceerde /zorggerichte preventie) is een laagdrempelig gesprekkentraject voor jongeren van 14-24 jaar die in de problemen dreigen te raken door middelengebruik, gokken of gamen, enkel beschikbaar op doorverwijzing vanuit school. De overige 6 interventies hebben de beoordeling Goed Beschreven of Goed Onderbouwd. Deze zijn: Be Aware (selectieve preventie), Samen Slagen (selectieve preventie), Advies gesprek Alcohol en Jongeren (selectieve preventie, geïndiceerde preventie), Weerbaar zijn doe je zo (universele preventie), ROC Aanvalsplan (universele preventie/geïndiceerde preventie), en Leren Signaleren (selectieve preventie).</p> <p>Eind 2018 is er een integraal aanbod alcoholpreventie volgens de pijlers beleid, educatie en vroegsignalering/zorg en de omgeving voor het vso. Twee interventies richten zich op middelengebruik voor het vso: Be Aware en Samen Slagen (beschikbaar in de interventiedatabase van het RIVM én in de zoektool van Gezonde School). Be Aware is scholing voor leerlingen in vso en valt binnen de</p>	<p>In 2019 geldt dezelfde situatie als in 2018. Er is nog steeds geen evidence-based aanbod van alcoholpreventie beschikbaar in po, vo en mbo. Er zijn 7 interventies beschikbaar via de interventie database van het RIVM, waarvan 1 met Goede Aanwijzingen voor Effectiviteit (Moti-4), Moti-4 is een kortdurende interventie gericht op het terugdringen van beginnend problematisch middelengebruik of gamegedrag bij jongeren van 14-24 jaar. Het bestaat uit vier individuele gesprekken. Getrainde preventiewerkers bieden die gesprekken al op het reguliere vo, ingebed in een integraal aanbod. Inmiddels zijn in Nederland ongeveer 300 preventiewerkers getraind in het uitvoeren van deze interventie. De overige 6 interventies hebben de beoordeling Goed Beschreven of Goed Onderbouwd.</p> <p>In 2019 zijn het Trimbos Instituut en Mondriaan Verslavingszorg aan de slag gegaan met de doorontwikkeling van 2 interventies voor het praktijkonderwijs en vso (Take it Personal en Moti4). Take it Personal is een selectieve/geïndiceerde alcoholinterventie waarbij leerlingen met een verhoogd risico op alcoholmisbruik gescreend worden. Op basis hiervan krijgen</p>

	<p>Dit aanbod wordt op effectiviteit onderzocht en is in 2040 op 100% van de Praktijkscholen en scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs ingevoerd.</p>	<p>pijler Educatie. Een docenttraining en ouderavond ondersteunen de voorlichting. Samen Slagen is een integrale aanpak gericht op vso Cluster 4 en richt zich op het opstellen van beleid, deskundigheidsbevordering docententeam, voorlichting aan leerlingen, invoering van een screeningsvragenlijst, oudercursus en inzet van de gezondheidscoach.</p> <p>Eind 2018 is het integraal aanbod alcoholpreventie voor praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (vso) niet onderzocht op effectiviteit. Eind 2018 is op geen van de praktijkscholen en vso-scholen een het integrale aanbod alcoholpreventie ingevoerd. De reden hiervoor is dat er nog geen programma's afgerond zijn op het thema 'Roken, alcohol & drugs' binnen het Nationaal Preventieakkoord, omdat de ronde van 2018 (schooljaar 2018-2019) pas van start is gegaan.</p>	<p>leerlingen een op hun persoonlijkheidsprofiel afgestemde interventie aangeboden. Take it Personal is in Nederland onderzocht en effectief bevonden bij leerlingen van het vmbo, havo en vwo.</p> <p>In 2019 is het integraal aanbod alcoholpreventie voor praktijkonderwijs en vso niet onderzocht op effectiviteit. In schooljaar 2018-2019 hebben er binnen het voortgezet onderwijs 7 vso scholen (16%) en 2 praktijkscholen (1%) meegedaan aan het integrale aanbod op het thema 'Roken, alcohol & drugs'.</p>
4	<p>Het streven is dat het aantal studerende jongvolwassenen dat overmatig en/of problematisch drinkt tussen 2018 en 2040 met 50% afneemt. Deze doelstelling wordt in de hieronder genoemde studentenmonitor gemonitord.</p>	<p>Cijfers over het percentage studerende jongvolwassenen, die overmatig drinken, zijn niet beschikbaar. Tevens zijn cijfers over het percentage studerende jongvolwassenen, die zwaar drinken, niet beschikbaar.</p>	<p>Cijfers over het percentage studerende jongvolwassenen, die overmatig drinken, zijn niet beschikbaar. Tevens zijn cijfers over het percentage studerende jongvolwassenen, die zwaar drinken, niet beschikbaar. Er wordt gewerkt aan een monitor om deze cijfers te achterhalen.</p>
5	<p>In alle steden met universiteiten en grote hogescholen zijn in 2021 plannen 'Alcoholpreventie & Studie' ontwikkeld en in uitvoering. Deze plannen hebben tot doel om middels evidence-based maatregelen risicovol en problematisch alcoholgebruik onder studenten stevig terug te dringen.</p>	<p>Eind 2018 is het aantal en percentage steden met (middel en grote) hogescholen en universiteiten, waar plannen 'Alcoholpreventie & Studie' zijn ontwikkeld en uitgevoerd nul (0%). De ontwikkeling van de plannen is nog niet gestart.</p>	<p>In 2019 is het aantal en percentage steden met (middel en grote) hogescholen en universiteiten, waar plannen 'Alcoholpreventie & Studie' zijn ontwikkeld en uitgevoerd nul (0%). De ontwikkeling van de plannen voor hogescholen is nog niet gestart. In november 2019 heeft de Vereniging van Universiteiten kennis genomen van de conceptverkenning door het Trimbos Instituut en Tranzo. Concrete plannen zijn nog niet opgestart.</p>

Afspraken			
	Afspraken uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	VWS zet zich in voor extra middelen voor de Gezonde School, die samen met ondersteuning van de GGD scholen op weg helpt. Daarnaast zal VWS de Gezonde School-aanpak op het thema alcohol aanvullen met nieuwe interventies die in de interventiedatabase van Centrum Gezond Leven (CGL) staan beschreven.	In 2018 zijn er geen extra middelen specifiek ingezet op het thema alcohol. Het budget in 2018 voor de Gezonde School was in totaal €3.050.000. Dit budget is grotendeels naar Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) gegaan. Verder is het lastig te achterhalen wat per thema besteed is. Tevens zijn er in 2018 geen aanvullingen en nieuwe interventies toegevoegd aan het thema alcohol. Eind 2018 zijn er 7 interventies beschikbaar in de interventiedatabase van het Loket Gezond Leven van het RIVM. Er zijn geen nieuwe interventies ontwikkeld in 2018.	In 2019 is €500.000 ingezet plus een extra subsidie van €209.970 voor Trimbos voor het aanvullen van nieuwe interventies in de interventiedatabase van het Loket Gezond Leven. Verder is het aantal gesprekken met preventiewerkers en scholen voor praktijkonderwijs en voorgezet speciaal onderwijs (vso) in het kader van het EXPLORE onderzoek uitgebreid. In het kader van Take it Personal is een digitale tool ontwikkeld om het screeningsproces te automatiseren. Overige acties waren de start van een effectonderzoek voor praktijkonderzoek, het door ontwikkelen voor vso en het ontwikkelen van materialen voor implementatie (bijv. train-de-trainer cursus, werkbezoeken en handleidingen). In 2019 geldt dezelfde situatie als in 2018. Er zijn nog steeds 7 interventies beschikbaar in de interventiedatabase. Tevens zijn er geen nieuwe interventies ontwikkeld.
2	De GGD zet zich in om de GGD-monitor Jeugd en het digitale dossier JGZ meer te benutten voor landelijke monitoring.	In 2018 zijn er nog geen acties ondernomen om de GGD-monitor Jeugd en het digitale dossier Jeugdgezondheidszorg meer te benutten voor landelijke monitoring.	In 2019 zijn er nog geen acties ondernomen om de GGD-monitor Jeugd en het digitale dossier Jeugdgezondheidszorg meer te benutten voor landelijke monitoring.
3	De Gezonde School gaat de voorlichting in het basisonderwijs nadrukkelijk richten op ouders, zodat zij goed voorbereid zijn voor het moment dat hun kind in aanraking komt met alcohol, roken en/of drugs (vaak in de overgang van po naar vo).	In 2018 zijn er nog geen acties ondernomen om de voorlichting in het basisonderwijs nadrukkelijk te richten op ouders, zodat zij goed voorbereid zijn voor het moment dat hun kind in aanraking komt met alcohol, roken en/of drugs.	In 2019 bevindt het onderdeel om de voorlichting in het basisonderwijs nadrukkelijk te richten op ouders, zich in de oriënterende fase. Op dit moment wordt contact gelegd met de organisatie Ouders & Onderwijs om de mogelijkheden te bespreken of, en op welke manier, er op dit onderdeel kan worden samengewerkt. Gezonde School richt zich op vier pijlers, niet alleen voorlichting.

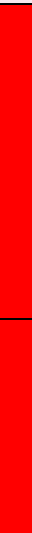

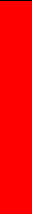

				Voor de pijlers Educatie en Schoolomgeving maakt de Gezonde School veelal gebruik van erkende interventies. Eén interventie gericht op alcohol met oudercomponenten in de vorm van voorlichting/ouderavond kan op het primair onderwijs ingezet worden. 'Weerbaar zijn doe je zo' helpt ouders en kinderen van groep 7 bewust te worden van genotmiddelen en het leren maken van eigen keuzes, in relatie tot alcohol, tabak, drugs, gamen & social media.
4	De MBO Raad zorgt ervoor dat in het mbo tijdens lessen Vitaal Burgerschap structureel aandacht wordt besteed aan de Gezonde leefstijl waarbij gebruik wordt gemaakt van o.a. Testjeleefstijl.nu. Ambitie is dat meer studenten aan deze leefstijltest meedoen.		In schooljaar 2017-2018 is het percentage mbo-studenten, dat aan TestJeLeefstijl.nl meedoet om tijdens de lessen Vitaal Burgerschap structureel aandacht te besteden aan Gezonde Leefstijl, 14%. Dit komt overeen met 19.451 van de 138.402 instromende Beroeps Opleidende Leerweg (BOL)-studenten.	In schooljaar 2018-2019 is het percentage mbo studenten, dat aan TestJeLeefstijl.nl meedoet om tijdens de lessen Vitaal Burgerschap structureel aandacht te besteden aan Gezonde Leefstijl, 11%. Dit komt overeen met 15.972 van de 139.726 instromende BOL-studenten. Dankzij middelen vanuit het NPA heeft stichting TestJeLeefstijl.nl de test door kunnen ontwikkelen, zodat deze nog beter aansluit bij de doelgroep. De herziene test is in schooljaar 2019-2020 operationeel geworden. Data over dit schooljaar volgen na augustus 2020.
5	De GGD zet een landelijke studentenmonitor hoger onderwijs op die de prevalentie van alcoholgebruik, settings, motivatie, sociale norm in kaart brengt, en het aantal studenten dat in een ziekenhuis belandt na overmatig alcoholgebruik.		In 2018 zijn er nog geen acties ondernomen om een landelijke studentenmonitor hoger onderwijs op te zetten die de prevalentie van alcoholgebruik, settings, motivatie, sociale norm in kaart brengt, en het aantal studenten dat in een ziekenhuis belandt na overmatig alcoholgebruik.	In 2019 is een project ingericht om een landelijke studentenmonitor hoger onderwijs op te zetten. Dit project zal in opdracht van VWS en OCW worden uitgevoerd door het RIVM, Trimbos en GGD GHOR Nederland in samenwerking met relevante stakeholders.
6	De Vereniging van Samenwerkende Universiteiten (VSNU) en Vereniging Hogescholen (VH) bevorderen dat hoger onderwijsinstellingen in 2019 een verkenning uitvoeren naar hoe effectief alcoholbeleid bij het hoger onderwijs eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Dit gebeurt in samenspraak met maatschappelijke partners, waaronder studie-, studenten- en sportverenigingen. Er wordt in		Eind 2018 is de verkenning naar hoe effectief alcoholbeleid bij het hoger onderwijs eruit ziet en geïmplementeerd kan worden nog niet gestart en uitgevoerd. De ketenpartners waarmee de Vereniging van Hogescholen (VH) bij de start van het Nationaal Preventieakkoord is gaan samenwerken zijn: VWS, de Vereniging van Samenwerkende Universiteiten Erasmus University Rotterdam (VSNU/EUR), en de	In 2019 is de verkenning naar hoe effectief alcoholbeleid bij het hoger onderwijs eruit ziet en geïmplementeerd kan worden uitgevoerd. De verkenning is in samenwerking met partners en zowel het Trimbos Instituut en Tranzo uitgevoerd (Tranzo is het onderzoeksinstituut van de Universiteit van Tilburg). In november 2019 heeft Trimbos de tussenrapportage van de verkenning gepresenteerd aan de

	kaart gebracht welke initiatieven er reeds zijn en of er wetenschappelijke evidentie is voor deze initiatieven.	Landelijke Studentenvakbond (LSVb), Interstedelijk Studentenoverleg (ISO) en de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKV). Er zijn geen gegevens beschikbaar over de ketenpartners van de Vereniging van Samenwerkende Universiteiten.	ketenpartners: VWS, VSNU/EUR, LSVb, ISO en LKV. De uitkomsten zijn als volgt: - Partijen denken verschillend over verantwoordelijkheid, variërend van 'wij zijn verantwoordelijk voor elkaar' tot 'de student is verantwoordelijk voor zichzelf'. - Beleid is over verschillende thema's versnipperd en partijen benaderen beleid vanuit verschillende invalshoeken. - Partijen noemen verschillende barrières en good practices bij de implementatie van effectief alcoholbeleid. Begin 2020 wordt een werkconferentie georganiseerd met alle partners en studentenorganisaties om de verkenning te presenteren. Eind februari 2020 wordt de verkenning naar verwachting officieel opgeleverd.
7	VSNU en VH ondersteunen vervolgens de opzet van plannen 'Studie & Alcoholpreventie' in 2021 door de universiteiten en hogescholen, voor zover dat binnen de invloedssfeer en verantwoordelijkheid van de hogeschool en universiteit ligt. Hiertoe zullen zij good practices uitdragen en intensiveren, in samenspraak met partners als bijvoorbeeld gemeenten. De VSNU en VH zullen hierin faciliteren door het delen van good practices met hun leden.	In 2018 is geen ondersteuning geboden voor de opzet van de plannen 'Studie & Alcoholpreventie' door hogescholen en universiteiten vóór 2021.	In 2019 is de Vereniging Hogescholen bezig met de oprichting van een netwerk van contactpersonen, om de voortgang van de plannen 'Studie & Alcoholpreventie' te kunnen delen. Door universiteiten is in 2019 geen ondersteuning geboden voor de opzet van de plannen 'Studie & Alcoholpreventie' in 2021.
8	De studentenverenigingen, verenigd in de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKV), zetten zich in om in alle steden waar zij actief zijn een eigen bijdrage te laten leveren aan de plannen 'Studie & Alcoholpreventie'. Onderdeel van deze bijdrage zijn maatregelen die verantwoord alcoholgebruik onder hun leden en binnen de verenigingen stimuleren.	In 2018 leveren geen van de studentenverenigingen een bijdrage aan de plannen 'Studie & Alcoholpreventie', omdat de actie nog niet is gestart. In totaal zijn 47 verenigingen aangesloten bij de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKV). De LKV organiseert meerdere keren per jaar een Werkgroep Verantwoord Alcoholbeleid (WVA) met bestuurders van verenigingen, de Nederlandse Brouwers en Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie. Verder biedt de LKV haar	In 2019 zijn 34 van de 47 verenigingen (72,3%) in overleg gegaan met hoger onderwijsinstellingen in Delft, Groningen, Wageningen, Utrecht, Leiden, Rotterdam en Amsterdam. Zij hebben voorbeeld convenanten aan de universiteiten en hogescholen aangeleverd, om samen het gesprek aan te gaan voor de plannen 'Studie & Alcoholpreventie'. In 2019 is de inzet vanuit de LKV nog steeds hetzelfde. Zij organiseert meerdere keren per jaar een WVA. De LKV

		<p>lidverenigingen een model alcoholbestuursreglement aan en kijken zij samen met verenigingen hoe dit reglement het best geïmplementeerd kan worden. De LKvV biedt ook een gratis e-learning Instructie Verantwoord Alcoholschenken aan, voor eerstejaarsstudenten van lidverenigingen. In november 2018 heeft de LKvV in samenwerking met het Trimbos Instituut een inspiratiedag georganiseerd, waarop studentenverenigingen, hoger onderwijsinstellingen, gemeenten en de verslavingszorg in gesprek zijn gegaan over overmatige alcoholconsumptie onder studenten.</p>	<p>biedt haar lidverenigingen een model alcoholbestuursreglement aan. De LKvV biedt een gratis e-learning Instructie Verantwoord Alcoholgebruik aan. In 2019 heeft de LKvV in samenwerking met het Trimbos Instituut een inspiratiedag georganiseerd over overmatig alcoholconsumptie onder studenten.</p>
9	<p>Nederlandse Brouwers zullen in overleg met de betrokken partijen bespreken hoe zij de plannen Studie & Alcoholpreventie kunnen steunen. Vooruitlopend daarop ondernemen zij de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bij Nederlandse Brouwers aangesloten brouwers zullen de studentenverenigingen ondersteunen bij het vormgeven van een verantwoord alcohol beleid. Met de LKvV en STIVA en in afstemming met GGD en Trimbos zullen zij in 2019 de Instructie Verantwoord Alcoholgebruik actualiseren en toegankelijk maken voor alle leden van de studentenverenigingen. • Nederlandse Brouwers en meer specifiek de individuele brouwers zullen samen met die studenten organisaties waarmee contracten zijn (denk aan studentenverenigingen en studentensportverenigingen) alcohol arm- en alcoholvrij bier standaard beschikbaar hebben in het assortiment en promoten. Minimaal twee keer per jaar organiseren brouwers en de betrokken besturen een campagne om alcoholvrij te stimuleren. Daarbij zetten zij in op 	<p>In 2018 is de actie waarin Nederlandse Brouwers de plannen 'Studie & Alcoholpreventie' steunen nog niet gestart. De activiteiten die al worden ondernomen zijn als volgt. Individuele brouwers en Nederlandse Brouwers voeren al overleg met studentenverenigingen en de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKvV) over verantwoord alcoholbeleid en het opnemen van alcoholvrij bier in het standaardassortiment. De afspraak in het Nationaal Preventieakkoord is dat dit aantal verder wordt uitgebreid en dat er een campagne worden gehouden om alcoholvrij bier te stimuleren.</p>	<p>In 2019 is Nederlandse Brouwers betrokken geweest bij het opzetten van een plan van de LKvV en stichting Jeugd en Alcohol om alcoholmisbruik onder studenten tegen te gaan, onder andere doordat brouwers alcoholvrij bier verder beschikbaar maken op studentenverenigingen. In 2019 heeft zo'n 60% van alle studenten- en studentensportverenigingen die samenwerken met de Nederlandse Brouwers alcoholvrij bier standaard in het assortiment. Daarnaast hebben leden van Nederlandse Brouwers actief o.o bier gepromoot tijdens activiteiten van studentenverenigingen. Tijdens de landelijke Sociëteitsdag van de LKvV is ook aandacht besteed aan het thema Verantwoorde Alcoholconsumptie en het actief aanbieden van o.o bier. Daarnaast zijn brouwers in gesprek met studentenverenigingen over verantwoorde alcoholconsumptie en het aanbieden van o.o. bier, waaronder het beschikbaar maken van o.o bier op tap. In 2019 is er steeds vaker alcoholvrij bier op tap beschikbaar.</p>

	de introductietijd en op een van de tentamenperiodes.	In 2018 hebben 27 van de 47 verenigingen (57,4%) standaard alcoholvrij bier beschikbaar. Hier moet bij worden vermeld dat waarschijnlijk niet alle verenigingen via hun brouwer een contract afnemen, omdat sommige kleine verenigingen de inkoop van kleinere hoeveelheden alcoholvrij bier zelf regelen.	In 2019 hebben 39 van de 47 (83%) verenigingen die aangesloten zijn bij de LKvV standaard alcoholvrij bier beschikbaar. Hier moet bij worden vermeld dat waarschijnlijk niet alle verenigingen via hun brouwer een contract afnemen, omdat sommige kleine verenigingen de inkoop van kleinere hoeveelheden alcoholvrij bier zelf regelen.
--	---	--	---

Problematisch alcoholgebruik: thema B – Marketing van alcoholhoudende drank			
	(Nog) niet gestart		In voorbereiding
	In uitvoering		Afgerond
	Onbekend		
Doelstellingen			
	Doelstelling uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	We willen voorkomen dat marketing voor alcoholhoudende dranken bijdraagt aan problematisch alcoholgebruik.	Geen voortgangsinformatie bekend.	Geen voortgangsinformatie bekend.
2	Het streven is dat alcoholmarketing jongeren niet of zo weinig mogelijk bereikt en beïnvloedt. Dit gaat verder dan dat alcoholmarketing niet gericht mag zijn op jongeren.	In 2018 is de blootstelling van jongeren aan alcoholmarketing nog niet gemeten. Het onderzoek staat gepland voor 2019. Het onderzoek gaat de verandering meten op het gebied van het bereik en de beïnvloeding van jongeren door alcoholuitingen in de top 5 locaties, die door jongeren zijn genoemd als locaties waar ze alcoholmarketing waarnemen.	In 2019 is de blootstelling van jongeren aan alcoholmarketing en de (procentuele) verandering van het aantal jongeren dat blootgesteld wordt aan alcoholmarketing op de top 5 locaties nog niet bekend. Medio 2020 worden de resultaten van het onderzoek verwacht.
Afspraken			
	Afspraken uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	VWS zet in 2019 een onafhankelijk onderzoek uit naar het bereik en de beïnvloeding van jongeren door alcoholuitingen bij de top 5 locaties, die door jongeren zijn genoemd als locaties waar ze alcoholmarketing waarnemen (Intravalonderzoek 2018).	 In 2018 is er nog geen onafhankelijk onderzoek uitgezet naar het bereik en de beïnvloeding van jongeren door alcoholuitingen bij de top 5 locaties, die door jongeren zijn genoemd als locaties waar ze alcoholmarketing waarnemen.	 Eind 2019 zijn onderzoekers van start gegaan om een onafhankelijk onderzoek uit te zetten naar het bereik en de beïnvloeding van jongeren door alcoholuitingen bij de top 5 locaties. Medio 2020 worden de resultaten hiervan verwacht. Deze worden eind 2020 gerapporteerd in een brief aan de Tweede Kamer.
2	Vóór 2021 komen verstrekkers van alcohol en de industrie met oplossingen om het bereik en de beïnvloeding van jongeren op die locaties die in bovengenoemd onderzoek naar voren komen, naar redelijkheid te beperken.	 Eind 2018 zijn de resultaten van het onderzoek door Intraval, die aan deze actie vooraf gaan, nog niet beschikbaar. De Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken (RvA) geeft in afwachting daarvan al (veel) houvast voor het niet	 Eind 2019 is de situatie hetzelfde als in 2018. De resultaten van het onderzoek door Intraval, die aan deze actie vooraf gaan, zijn nog niet beschikbaar. De Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken (RvA) geeft in afwachting daarvan

		bereiken van minderjarigen door adverteerders.	al (veel) houvast voor het niet bereiken van minderjarigen door adverteerders.
3	De Sportsector en Brouwers sluiten vanaf 2019 geen nieuwe contracten meer om langs sportvelden op amateurclubs reclame (signing) voor alcoholhoudende drank te plaatsen en er wordt voorzien in een uitfasering van bestaande borden binnen 4 jaar na ondertekening. Reclame voor alcoholvrij bier blijft daarbij een optie tenzij uit (onderstaand) onderzoek blijkt dat het een negatieve impact heeft op alcoholgebruik of op de risicofactoren voor alcoholgebruik.	Eind 2018 is nog geen actie ondernomen om geen nieuwe contracten meer te sluiten om langs sportvelden op amateurclubs reclame (signing) voor alcoholhoudende drank te plaatsen en om te voorzien in een uitfasering van bestaande borden binnen 4 jaar na ondertekening. De reden hiervoor is dat dit een nieuwe afspraak uit het NPA betreft.	In 2019 zijn de eerste stappen gezet om de signing voor alcoholhoudend bier te vervangen door alcoholvrij bier. Sinds de start van het NPA zijn geen nieuwe contracten meer gesloten om langs sportvelden op amateurclubs reclame voor alcoholhoudend bier te plaatsen. Brouwers gaan binnen 4 jaar borden uitfaseren. Op sportclubs waar al een contract mee is, wordt bestaande signing vervangen door signing voor alcoholvrij bier. Indien een sportclub van sponsor overstapt worden bestaande borden weggehaald. Indien er een nieuw bord geplaatst wordt door een nieuwe sponsor of een bestaande sponsor, dan is dit een bord voor alcoholvrij bier. Indien op een vereniging de boarding wordt aangepast, dan wordt de gehele boarding aangepast zodat er geen combinatie is van alcoholhoudende en alcoholvrije boarding. In 2019 zijn er op 240 amateurclubs borden geplaatst voor alcoholvrij bier. Het betreft hier zowel uitfasering van bestaande borden als plaatsing van nieuwe borden. Naar schatting bestaan de borden op 24% van de amateursport-verenigingen uit reclame voor alcoholvrij bier.
4	Nederlandse Brouwers en de Sportsector maken in 2019 een plan voor de marketingactiviteiten bij grote sportevenementen om de koppeling tussen sport en alcohol minder vanzelfsprekend te maken en problematisch alcoholgebruik uit de sport te weren waarbij het belang van kwalitatief sterke en financieel solide sportevenementen vanzelfsprekend wordt meegenomen.	Eind 2018 is nog geen actie ondernomen om een plan te maken voor marketingactiviteiten bij grote sportevenementen om de koppeling tussen sport en alcohol minder vanzelfsprekend te maken en problematisch alcoholgebruik uit de sport te weren. De reden hiervoor is dat dit een nieuwe afspraak uit het NPA betreft.	In 2019 is een voorstel opgesteld voor het organiseren van een aantal ronde tafels of bijeenkomsten betreffende de lange termijn visie voor marketingactiviteiten bij grote sportevenementen. Dit voorstel is afgestemd met NOC*NSF. In 2020 wordt dit voorstel inhoudelijk verder vormgegeven en uitgerold.

5	<p>VWS onderzoekt samen met de Sportsector in welke mate sport afhankelijk is van de sponsoring door alcoholproducenten en welke alternatieven mogelijk zijn. De Sportsector pleit voor een gecombineerd onderzoek naar “sponsoring en catering” van alcoholhoudende dranken en van andere producten die minder goed in een gezond voedingspatroon passen. Onderzoek is nodig om de huidige relatie vast te stellen en daarin de trends en kansen te ontdekken om deze relatie om te buigen naar een relatie die past in een gezonde sportomgeving, waarbij het bestaan en de mogelijkheden van sportaanbieders niet bedreigd worden. Dit is belangrijk vanuit de erkenning dat sport een enorm positieve waarde heeft op de gezondheid van haar deelnemers.</p>	<p>Eind 2018 is het onderzoek naar de mate waarin sport afhankelijk is van de sponsoring door alcoholproducenten en welke alternatieven mogelijk zijn nog niet uitgezet.</p>	<p>In 2019 is het onderzoek naar de mate waarin sport afhankelijk is van de sponsoring door alcoholproducenten en welke alternatieven mogelijk zijn gestart. De resultaten van dit onderzoek worden opgenomen in een rapport dat naar verwachting 31 maart 2020 wordt opgeleverd.</p>
6	<p>STIVA brengt in kaart welke social media-kanalen al dan niet worden toegepast door alcoholproducenten.</p> <p>Daarnaast wordt onderzocht hoe alcoholmarketing op die kanalen voor 18-minners kan worden afgeschermd, zoals bij Facebook. Zo nodig worden er afspraken gemaakt, zoals met Instagram en het openbare gedeelte van YouTube.</p>	<p>Eind 2018 is nog niet in kaart gebracht welke social media-kanalen worden toegepast door alcoholproducenten voor alcoholmarketing.</p> <p>In 2018 heeft overleg plaatsgevonden met social media-kanalen op internationaal niveau om te onderzoeken hoe alcoholmarketing op die kanalen voor 18-minners kan worden afgeschermd. Platform specifieke technologie maakt het mogelijk om reclame te targetten en te blokkeren voor specifieke doelgroepen, zoals bij Facebook. Eind 2018 hebben de grote 4 social media-kanalen zich gecommitteerd om alcoholreclame via hun social media niet terecht te laten komen bij 18-minners. Social media-kanalen maken al gebruik van de mogelijkheid om leeftijd of ja/nee ten aanzien van 18 jaar in te vullen.</p>	<p>Uit onderzoek blijkt dat eind 2019 Facebook en Instagram de meest gebruikte social media-kanalen zijn voor alcoholmarketing door alcoholproducenten. Daarna, maar veel minder, wordt YouTube gebruikt. Twitter en Snapchat worden nauwelijks tot niet ingezet voor alcoholmarketing door alcoholproducenten.</p> <p>In 2019 hebben social media-kanalen onderzocht hoe alcoholmarketing op hun kanalen voor 18-minners kan worden afgeschermd en de resultaten hiervan hebben zij vertaald naar een plan voor implementatie in 2020. Alle platforms kunnen wel of geen toegang geven tot bepaalde content, waaronder alcoholmarketing, door te koppelen aan data (waaronder leeftijd). In 2019 is het koppelen van content aan data voor alcoholmarketing geoperationaliseerd en getest. Tevens is in 2019 overleg geweest tussen alcoholmerken en social media-kanalen. Hierin is besproken dat 18-minners ook geen</p>

				alcoholmarketing te zien krijgen als dit wordt doorgestuurd door mensen die wel 18+ zijn. Posts van influencers met alcoholmerken zijn ook niet te zien voor 18-minners.
7	STIVA en de Nederlandse Brouwers spreken af dat vanuit de vraagkant alcoholmerken niet inkopen op profielen die jonger zijn dan 18 jaar.		Eind 2018 is nog geen actie ondernomen om alcoholmerken te binden aan de afspraak om niet in te kopen op profielen die jonger zijn dan 18 jaar.	In 2019 hebben Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie en de Nederlandse Brouwers een aantal keer overleg gehad over de nieuwe Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken. De afspraak dat alcoholmerken vanuit de vraagkant niet inkopen op social media-profielen die jonger zijn dan 18 jaar is hierin opgenomen.
8	Het ministerie van VWS zet een onafhankelijke nulmeting in 2019 en een onafhankelijke effectmeting in 2021 uit van bovenstaande stappen, om te beoordelen in welke mate ze hebben bijgedragen aan de verdere afname van het bereik van 18-minners via social media door alcoholmarketing.		Eind 2018 is nog geen onafhankelijke nulmeting uitgevoerd naar de social media-kanalen die al dan niet worden toegepast door alcoholproducenten, hoe alcoholmarketing op die kanalen voor 18-minners kan worden afgeschermd en de afspraak dat vanuit de vraagkant alcoholmerken niet inkopen op profielen die jonger zijn dan 18 jaar.	Eind 2019 is nog geen onafhankelijke nulmeting uitgevoerd naar de social media-kanalen die al dan niet worden toegepast door alcoholproducenten, hoe alcoholmarketing op die kanalen voor 18-minners kan worden afgeschermd en de afspraak dat vanuit de vraagkant alcoholmerken niet inkopen op profielen die jonger zijn dan 18 jaar. Het verstrekken van de subsidie hiervoor heeft enige vertraging opgelopen. Medio 2020 worden de resultaten van de nulmeting verwacht.
9	Het ministerie van VWS onderzoekt in hoeverre wetgeving een effectief instrument is om te voorkomen dat alcoholmarketing op social media jongeren bereikt. Daarbij wordt meegenomen in hoeverre wetgeving op dit terrein handhaafbaar is.		Eind 2018 is het onderzoek naar wetgeving als effectief middel om te voorkomen dat alcoholmarketing op social media jongeren bereikt en in hoeverre wetgeving op dit terrein handhaafbaar is, nog niet uitgevoerd.	Eind 2019 is het onderzoek naar wetgeving als effectief middel om te voorkomen dat alcoholmarketing op social media jongeren bereikt en in hoeverre wetgeving op dit terrein handhaafbaar is, nog niet uitgevoerd.
10	De Nederlandse Brouwers en STIVA stellen een code op voor verantwoorde marketing van alcoholvrij bier. Deze code zal tot stand komen na overleg met betrokken stakeholders en partijen bij het Nationaal Preventieakkoord in een consultatieronde.		Eind 2018 is er nog geen actie ondernomen om een code op te stellen voor verantwoorde marketing van alcoholvrij bier. De reden hiervoor is dat dit een nieuwe afspraak uit het NPA betreft.	In 2019 heeft Nederlandse Brouwers in overleg met Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie een concept-Reclamecode voor Alcoholvrij en Alcoholarm Bier (RvAAB) opgesteld. Deze ligt ter goedkeuring voor aan de achterban van de Stichting Reclame Code. In deze conceptcode staat dat reclame voor alcoholvrij bier (t/m 0,1% alcohol) en alcoholarm bier (meer dan 0,1 t/m 0,5% alcohol)

				niet specifiek gericht mag zijn op minderjarigen en dat reclame voor alcoholarm bier niet specifiek gericht mag zijn op minderjarigen, zwangere vrouwen en verkeersdeelnemers. Veel bepalingen en definities zijn gebaseerd op de al bestaande Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken (RvA) die geldt voor dranken met meer dan 0,5% alcohol. Partijen uit het NPA zijn betrokken via de evaluatie van de RvA.
11	Dit zal parallel lopen aan de evaluatie voor de Reclamecode voor alcoholhoudende dranken. Onderzoeksresultaten over 0.0% marketing en het effect op jongeren, worden meegenomen in de code.		Eind 2018 is er nog geen actie ondernomen betreffende de evaluatie voor de Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken (RvA). De reden hiervoor is dat dit een nieuwe afspraak uit het NPA betreft.	In 2019 is de evaluatie voor de RvA opgestart. De opdrachtgevers VWS en Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie hebben contact gehad met ZonMw, er zijn werkafspraken gemaakt, een briefing opgesteld en ZonMw is een aanbestedingsprocedure gestart. Resultaten van deze evaluatie zijn nog niet beschikbaar. Het is dus nog niet mogelijk om aan te geven op welke wijze de resultaten over 0.0% marketing en het effect op jongeren zijn meegenomen in het opstellen van een code voor verantwoorde marketing van alcoholvrij bier.
12	In 2019 vindt een onafhankelijke evaluatie plaats met aanbevelingen over o.a. de meest effectieve instrumentenmix, waarbij de eerste stap is het aanwijzen van een onafhankelijke, wetenschappelijke begeleidingscommissie. Partijen bij het NPA zijn geen lid van de wetenschappelijke begeleidingscommissie. Partijen bij het preventieakkoord worden gevraagd om deel te nemen aan de klankbordgroep. Onderdelen van het onderzoek zijn o.a.: a. Inhoudelijke bespreking van de Reclamecode voor Alcoholhoudende Dranken: formulering teksten, onderdelen die missen, etc. b. Draagvlak van adverteerders en mediakanalen c. Effectiviteit		Eind 2018 heeft nog geen onafhankelijke evaluatie van de Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken plaats gevonden.	In 2019 is de actie voor een onafhankelijke evaluatie van de RvA opgestart. Opdrachtgevers VWS en Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie hebben contact gehad met ZonMw. De partijen hebben werkafspraken gemaakt en een briefing opgesteld voor de evaluatie. In 2019 is ZonMw een aanbestedingsprocedure gestart. In 2020 worden de resultaten verwacht.

	<p>d. Checken mate van naleving en handhaving</p> <p>e. Governance</p> <p>f. Invloed op jongeren.</p>		
13	<p>Het ministerie van VWS zorgt ervoor dat er met een representatief deel van de partijen bij het NPA Problematisch Alcoholgebruik een onderzoeksagenda wordt ontwikkeld om een afgestemd en gedragen inzicht te krijgen over de impact en het effect van alcoholmarketing op problematisch alcoholgebruik. Thema's voor onderzoek zijn:</p> <p>a. Content en volume alcoholmarketing voor alle leeftijdsgroepen</p> <p>b. Impact en effect alcoholmarketing voor problematische alcoholgebruikers</p> <p>c. Impact en effect marketing van o.o%-dranken op jongeren en op alcoholconsumptie</p> <p>d. Hoe alcoholmarketing op social media wordt ontvangen door jongeren, welke associaties ze hebben, en hun motieven daarbij</p> <p>e. De werking en impact van Adwordscampagnes.</p> <p>Het onderzoek wordt door een onafhankelijke organisatie uitgevoerd. Onafhankelijkheid en kwaliteit van het onderzoek is van belang. VWS treedt met ZonMw in overleg om te kijken of en hoe ZonMw hier een rol in kan spelen. Op basis van de onderzoeksuitkomsten treden partijen in overleg om oplossingen te bespreken. Partijen geven aan zich te committeren aan de bevindingen.</p>	<p>Eind 2018 is er nog geen onderzoeksagenda ontwikkeld om een afgestemd en gedragen inzicht te krijgen in de impact en het effect van alcoholmarketing op problematisch alcoholgebruik. Geen van de volgende onderzoeken is nog gestart:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Content en volume van alcoholmarketing voor alle leeftijdsgroepen - Impact en effect van alcoholmarketing op problematische alcoholgebruikers - Impact en effect van marketing van o.o%-dranken op jongeren en op alcoholconsumptie - Hoe alcoholmarketing op social media wordt ontvangen door jongeren, welke associaties ze erbij hebben, en hun motieven daarbij - De werking en impact van Adwordscampagnes. Dit zijn campagnes op basis van de woorden waar mensen op zoeken. 	<p>Eind 2019 is met ZonMw afgesproken dat zij een opdracht uitzetten voor het samenstellen van een kennissynthese met betrekking tot de impact en het effect van alcoholmarketing op problematisch alcoholgebruik, inclusief bepaling van onderwerpen waarop nog kennis ontbreekt en nader onderzoek nodig is. ZonMw nodigt één kennisinstituut uit voor deze kennissynthese en vraagt hen om samen te werken met andere partijen. Daarnaast krijgen partijen die deelnemen aan de werkgroep alcoholmarketing de mogelijkheid om input te leveren bij de start van het onderzoek en bij het opleveren van het conceptrapport. Begin 2020 wordt de opdracht voor de kennissynthese gestart. De genoemde onderzoeken worden gestart wanneer de kennissynthese is ontwikkeld.</p>
14	<p>Uit onderzoek blijkt een positief verband tussen de toename van de beschikbaarheid en de alcoholgerelateerde schade. Ook de verhoging van de prijs heeft invloed op de consumptie van alcohol. In het licht van dit gegeven zal het ministerie van VWS onderzoek doen naar:</p>	<p>Eind 2018 is het onderzoek naar de huidige beschikbaarheid van alcohol, de ontwikkeling hiervan in Nederland en de te verwachten gevolgen van een uitbreiding van het aantal typen verstrekkingpunten in Nederland nog niet uitgevoerd.</p>	<p>In 2019 heeft het CBS onderzoek gedaan naar het aantal fysieke en online verkooppunten van alcohol in Nederland. In januari 2020 worden de resultaten van dit onderzoek opgeleverd. Deze worden in maart 2020 in een verzamelbrief over de uitkomsten van een aantal alcoholonderzoeken</p>

	De huidige beschikbaarheid van alcohol en de ontwikkeling hiervan in Nederland en de te verwachten gevolgen van een uitbreiding van het aantal typen verstrekkingpunten in Nederland (o.b.v. literatuur en interviews).		gerapporteerd aan de Tweede Kamer. Op basis van deze resultaten wordt het vervolgonderzoek naar de beschikbaarheid van alcohol bepaald.
15	Minimum unit pricing, zoals die nu in Schotland toegepast wordt, zal nader worden geanalyseerd. Hierbij zal worden gekeken naar de effectiviteit van een dergelijke maatregel in Nederland.	Eind 2018 is het onderzoek naar de effectiviteit van minimum unit pricing, zoals die nu in Schotland toegepast wordt, als maatregel in Nederland nog niet uitgevoerd.	In 2019 is het onderzoek naar de effectiviteit van minimum unit pricing, zoals die nu in Schotland toegepast wordt, als maatregel in Nederland gestart. Dit onderzoek loopt door tot november 2020. Er wordt op dit moment bekeken of tussentijds de Tweede Kamer geïnformeerd wordt over de resultaten van de ervaringen met minimum unit prijzen in het buitenland, zoals Schotland, en wat de mogelijkheden zijn van het invoeren van deze maatregel in Nederland.

Problematisch alcoholgebruik: thema C – Bewustwording en vroegsignalering			
			
Doelstellingen			
	Doelstelling uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	In 2040 kent 80% van de Nederlanders van 12 jaar en ouder de belangrijke (gezondheids)effecten van alcohol. 80% van de Nederlanders is bekend met de gezondheidsraadrichtlijn.	Geen voortgangsinformatie bekend.	Geen voortgangsinformatie bekend.
2	In 2025 is er een netwerk actief van diverse professionele en vrijwilligersorganisaties, waardoor er een samenhangend aanbod van vroegsignalering tot en met hulpverlening komt.	Eind 2018 zijn de werkgroepen op het gebied van vroegsignalering tot en met hulpverlening nog niet opgestart. Er is weinig bekend over actieve netwerken van professionele en vrijwilligersorganisaties wat betreft tweedelijns-zorg. Voor de doelgroep ouderen trekken Katholieke Bond van Ouderen (KBO)-Brabant en Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten (NOOM) op met het Samenwerkingsverband Alcoholproblematiek. Apothekers hebben animo in het kader van het programma Wijs met Medicijnen. Vrijwilligers worden getraind om voorlichting te geven in het kader van IkPas/ 4odagengeendruppel. Er is onvoldoende zicht op of, hoe en hoe vaak bedrijfsartsen betrokken worden bij vroegsignalering van problematisch alcoholgebruik, met welke professionals zij samenwerken rond medewerkers met een (beginnend) alcoholprobleem en welke taken en bevoegdheden zij hebben in het kader van vroegsignalering.	In 2019 is nog steeds weinig bekend over het netwerk voor tweedelijnszorg. Sommige ziekenhuizen werken samen met de verslavingszorg. Voor de doelgroep ouderen werken seniorenorganisaties KBO-Brabant, NOOM, Stichting Positieve Leefstijl en het Trimbos Instituut samen in het netwerk. Er vindt een verkenning plaats van verdere partners. Er is onvoldoende zicht op of, hoe en hoe vaak bedrijfsartsen betrokken worden bij vroegsignalering van problematisch alcoholgebruik, met welke professionals zij samenwerken rond medewerkers met een (beginnend) alcoholprobleem, welke taken en bevoegdheden zij hebben in het kader van vroegsignalering en wat de inzet en rol van collega's en/of ervaringsdeskundigen is.

		<p>In ziekenhuizen en binnen de GGZ zijn weinig initiatieven met betrekking tot Vroegsignalering Alcohol. Voor de doelgroep ouderen is het aanbod versnipperd. Nog niet alle partijen zijn aangehaakt. Enkele gemeenten pakken het op en GGD-en zijn beperkt aangehaakt, vooral in het kader van IkPas. Binnen bedrijven ontbreekt meestal preventief aanbod. Enkele bedrijven hebben een Alcohol, Drugs en Medicijn (ADM)-beleid. Er is vaak geen eenduidige aanpak signalering, geen aanbod laagdrempelige hulp en geen eventuele doorverwijzing voor behandeling. Het is niet bekend in hoeverre het protocol voor signalering van risicovol alcoholgebruik bij (hoogrisico) jongeren (2010) in de praktijk gebruikt wordt en hoe effectief dit protocol is.</p>	<p>In 2019 zijn er iets meer activiteiten in ziekenhuizen in vergelijking met de GGZ. Er zijn echter nog steeds weinig initiatieven binnen de tweedelijnszorg. Voor de werkgroep werknemers is er nog geen eenduidige aanpak voor signalering, aanbod voor laagdrempelige hulp en eventuele doorverwijzing voor behandeling. Voor de werkgroep ouderen wordt geïnventariseerd wat bekend is inzake bestaande initiatieven en leemtes met betrekking tot vroegsignalering tot en met hulpverlening. In 2019 is een werkplan opgesteld voor ouderen. In 2019 is een knelpuntenanalyse alcoholgebruik jongeren uitgezet en een werkplan voor 2020 opgesteld.</p>
3	<p>In 2020 is er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een keten van matched care (online) interventies; 	<p>Eind 2018 bieden bijna alle verslavingszorginstellingen wel iets op het vlak van vroegsignalering alcohol in de vorm van online informatie, zelftest, e-consult, chat, forum, zelfhulp of behandeling. Er is een groot aanbod dat in opzet en achtergrond soms gelijkend is en dezelfde uitgangspunten heeft. De interventies bereiken probleemdrinkers echter nog onvoldoende en er is nauwelijks afstemming tussen stakeholders (zorg, sociale domein, vrijwilligers en naasten). Onder het project V vallen diverse preventieve (online) interventies en voorlichtingsmaterialen. Het idee is om deze zogenaamde keten van matched care en de overgang van online interventies naar offline hulpverlening te verbeteren. In 2018 zijn er enkele effectieve interventies voor verschillende groepen probleemdrinkers. Er zijn weinig interventies specifiek voor de doelgroep 55+. Verslavingskunde Nederland prioriteert de implementatie van de interventie Moti-55.</p>	<p>In 2019 is gestart met het uitvoeren van een inventarisatie om het reeds beschikbare en effectieve (online) hulpaanbod in kaart te brengen. In de keten van matched care en overgang van online interventies naar offline hulpverlening vormt Moti-55 een onmisbaar onderdeel. Goede inbedding van deze interventie in de keten van matched care (online) interventies is van belang. Begin 2020 zal een rapport worden opgesteld met de belangrijkste bevindingen.</p>

	<p>• Er zijn per doelgroep zorgpaden ontwikkeld en op lokaal niveau geïmplementeerd;</p> <p>• Vrijwilligers zijn getraind zodat zij goed geëquipeerd zijn voor vroegsignalering;</p>	<p>Implementatie hiervan staat in de startblokken en er is draagvlak voor. Er is nog winst te behalen in schaalvergroting en betere inbedding van deze interventie in de keten van de matched care (online) interventies.</p> <p>In 2018 zijn nog geen werkgroepen op het gebied van vroegsignalering opgestart voor de doelgroepen senioren, jeugd/jongvolwassenen, eerstelijnszorg, tweedelijnszorg en werknemers/bedrijven. In 2018 is nog weinig gebeurd met betrekking tot zorgpaden voor de doelgroep tweedelijns. Zover bekend zijn er geen gemeenten die zorgpaden geïmplementeerd hebben. Voor de doelgroep ouderen wordt met het Trimbos Instituut gekeken naar best practices op het gebied van vroegsignalering bij gemeenten om deze te verbreden. Het is onbekend hoeveel gemeenten zorgpaden voor deze doelgroep geïmplementeerd hebben. Voor de doelgroep werknemers is gekeken naar de zorgstandaard van problematisch alcoholgebruik en alcoholverslaving, Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG)-standaard problematisch alcoholgebruik, de generieke module 'arbeid als medicijn in de zorg' en de multidisciplinaire richtlijn (MDR) Alcohol. Er is nog geen informatie beschikbaar in hoeverre de opgedane informatie is verwerkt in het alcohol-, drugs-, en medicijn (ADM)-beleidsplannen en/of de handelswijze van bedrijfsartsen.</p> <p>In 2018 zijn nog geen vrijwilligers getraind, om hen goed te equiperen voor vroegsignalering van alcoholproblematiek. Binnen</p>	<p>In 2019 is de werkgroep tweedelijns opgezet, waarin diverse specialisaties van verschillende (zorg-)instellingen zijn vertegenwoordigd, zoals spoedeisende eerstehulp, maag-darm-lever (MDL) artsen en keel-neus-oorartsen, artsen van verslavingszorginstellingen, Verslavingskunde Nederland, onderzoekers van Tilburg University, een huisarts (eerstelijnszorg), een GGZ-psycholoog (GGZ-instelling), een psycholoog namens het Nederlands Instituut van Psychologen, een GGZ-verpleegkundige/praktijk-ondersteunend huisarts en een vertegenwoordiger van Het Zwarte Gat (cliëntenorganisatie binnen de verslavingszorg). In juni 2019 draait er een pilot project "overmatig alcoholgebruik" op de afdeling MDL van het Jeroen Bosch Ziekenhuis om de ketenzorg van de patiënt te gaan verkennen en een netwerk op te zetten. De werkgroep tweedelijns is nauw betrokken gedurende dit project en fungeert als denktank, vraagbaak en als ambassadeursplatform. Binnen de werkgroep werknemers is net als in 2018 gekeken naar de zorgstandaard, NHG-standaard, Arbeid als medicijn in de zorg en MDR Alcohol. Daarnaast is gekeken naar het Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde (NVAB) standpunt Alcohol en Drugsbeleid.</p> <p>In 2019 zijn vanuit IkPas vrijwilligers getraind en hun ervaringen worden gedeeld. Het is</p>
--	--	--	---

	<p>• Er zijn steunpunten voor consultatie, advies en deskundigheidsbevordering;</p> <p>• Er is een landelijk aanbod voor naasten geïmplementeerd.</p>	<p>de doelgroep ouderen moeten de trainingen in het kader van het Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek (SVA) nog worden gestart.</p> <p>In 2018 zijn consultatie, advies en (digitale) informatieverstrekking decentraal georganiseerd. Het wordt vanuit meerdere verslavingszorginstellingen verspreid over het land uitgevoerd. Elke instelling geeft op eigen manier vorm en inhoud aan bovengenoemde functies. Het vermelden hiervan op de eigen website is niet eenduidig. Bij sommige organisaties is bijvoorbeeld informatie over middelen moeilijk vindbaar. Op basis van de beschikbare informatie op de websites lijkt het dat aangeboden informatie, consultatie en advies met name gekoppeld zijn aan aanmelding voor intake en zorg. Steunpunten zijn dus niet als zodanig herkenbaar terug te vinden bij de verslavingszorginstellingen. Op grond van de websites geven 10 verslavingszorginstellingen uitvoering aan advies, consultatie en in meer of mindere mate wordt informatie over middelen verstrekt. Tevens is enkele jaren geleden een landelijke chatlijn ontwikkeld tussen de verslavingszorginstellingen en het Trimbos Instituut. Alle uitvoerende partijen zijn hierover positief.</p> <p>Eind 2018 is in Nederland geen landelijk dekkend én kwalitatief goed (evidence-based) hulpaanbod voor naasten van mensen met een verslaving. De hulp voor naasten is nog niet goed georganiseerd en gefinancierd. Er zijn weinig goede preventieve interventies voor volwassen naasten, met name voor naasten waarvan het familielid (nog) niet in behandeling is. Wel zijn er landelijk effectieve</p>	<p>niet bekend hoeveel vrijwilligers getraind zijn.</p> <p>In 2019 is een interviewronde gestart met verschillende verslavingszorginstellingen. Met 2 instellingen wordt nog contact gezocht. Elke instelling geeft uitvoering aan consultatie en advies, 10 instellingen nemen deel aan de uitvoering van de landelijke chatservice. Bij 12 instellingen zijn vragen voorgelegd over de wijze waarop zij tot nu toe vorm en inhoud geven aan hun consultatie en adviesfunctie. Hierin zijn de thema's werkprocessen, openingstijden, organisatie van de dienst, type vragen, bereikte doelgroepen, verbeterpunten van de dienst, bemensing van de dienst advies en consultatie, en toeleiding naar en competenties besproken. Begin 2020 zal een rapport worden opgesteld met de belangrijkste bevindingen. In 2019 zijn steunpunten net als in 2018 niet als zodanig herkenbaar terug te vinden bij de verslavingszorginstellingen.</p> <p>In 2019 zijn er in Nederland twee effectieve interventies voor naasten van mensen met een verslaving: de 5-stappen methode en Community Reinforcement and Family Training (CRAFT). In 2019 bieden slechts enkele instellingen voor verslavingszorg deze interventies aan. In 2019 is een inventarisatie gestart, waarin wordt bekeken welke interventies nog meer voorhanden zijn binnen</p>
--	---	--	---

		<p>preventieve interventie-programma's voor Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) en Kinderen van Ouders met een Verslaving (KOV). Tevens worden naast wel regelmatig betrokken bij de verslavings-behandeling van hun naaste, hetgeen kan leiden tot betere behandelresultaten. De meeste verslavingszorginstellingen bieden daarnaast een familieprogramma, waarbinnen zij naastbetrokkenen iets kunnen bieden, bijvoorbeeld een (telefonisch) adviesgesprek. Elke instelling geeft hier op eigen manier vorm en inhoud aan.</p>	<p>de verslavingszorg en welke hiervan meerdere werkzame elementen bevatten. Er wordt nagegaan hoe de interventies zijn opgebouwd, hoe vaak ze worden uitgevoerd en welke pluspunten en knelpunten medewerkers ervaren. Hiermee wordt een breder beeld van het bestaande aanbod geschetst en wordt draagkracht gecreëerd bij alle verslavingszorginstellingen om voor een effectief, gezamenlijk gedragen aanbod te kiezen.</p>
4	<p>In 2019 wordt gestart met de oprichting van een platform vroegsignalering om te zorgen voor agendasetting, verspreiding van opgedane kennis en implementatie van screening en kortdurende interventies.</p> <p>Daarnaast biedt het platform ondersteuning aan partijen om hun rol in vroegsignalering optimaal in te vullen.</p>	<p>In 2018 zijn verkennende gesprekken gevoerd met mogelijk betrokken partijen voor het opzetten van een landelijk platform vroegsignalering.</p> <p>Het platform is nog niet opgezet en er is dus nog geen ondersteuning geboden aan partijen om hun rol in vroegsignalering optimaal in te vullen.</p>	<p>In 2019 zijn 5 werkgroepen opgericht en zijn verschillende voorbereidende bijeenkomsten geweest. Daarnaast is de stuurgroep vroegsignalering opgericht, waarvan één bijeenkomst is geweest.</p> <p>In 2019 is ondersteuning geboden aan de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen, Katholieke Bonden van Ouderen-Protestants Christelijke Ouderenbond, Verslavingskunde Nederland, Tranzo, Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde en GGD-GHOR om hun rol in vroegsignalering optimaal in te vullen. Ook is ondersteuning geboden aan de 5 werkgroepen in de vorm van formats, trainingen en begeleiding naar behoefte.</p>
5	<p>In 2022 heeft 70% van de verloskundigen een training gevolgd om alcoholgebruik bespreekbaar te maken bij zwangere vrouwen en vrouwen in het kraambed.</p>	<p>Eind 2018 zijn de trainingen om alcoholgebruik bespreekbaar te maken bij zwangere vrouwen en vrouwen in het kraambed nog niet gestart. De plannen om de training op te zetten liggen klaar en er is hiervoor samenwerking met het Trimbos Instituut gezocht.</p>	<p>Eind 2019 zijn de trainingen om alcoholgebruik bespreekbaar te maken bij zwangere vrouwen en vrouwen in het kraambed nog niet gestart. In 2019 is subsidie aangevraagd voor een project en is een start gemaakt met een nulmeting om de behoefte aan producten voor implementatie te peilen. In 2020 vindt de implementatiefase van het project plaats en wordt er op de training gericht.</p>

Afspraken			
	Afspraken uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	Stichting Positieve Leefstijl en KBO-PCOB zetten IkPas/40 dagen geen druppel voort. Zij dragen bij aan normverandering en bewustwording van problematisch drinkgedrag.	<p>In 2018 heeft IkPas deelnemers geworven via (spotjes op) social media. Daarnaast werd free publicity ingezet en worden wervingsactiviteiten uitgevoerd door GGD-en en verslavingszorginstellingen, onder andere met behulp van posters en artikelen in de lokale pers. Afhankelijk van de behoeften van de deelnemers worden zij voorzien van ondersteunende nieuwsberichten met tips en veel informatie. In 2018 heeft de Katholieke Bond van Ouderen (KBO) de actie '40 dagen geen druppel' aangekondigd via interne nieuwsbrieven en haar magazine. Tevens heeft KBO een website met ondersteunende informatie en tips en stellen zij gratis speldjes beschikbaar. In 2018 had IkPas 11.503 deelnemers en 40 dagen geen druppel 1.500 deelnemers, in totaal ongeveer 13.000 deelnemers.</p> <p>Tranzo begeleidt deze actie met onderzoek. Alle deelnemers krijgen een automatische terugkoppeling van de resultaten in de vorm van een factsheet. Deelnemers kunnen ondersteunende gadgets bestellen en ze kunnen vragen richten tot een helpdesk.</p>	<p>In 2019 is het mediabudget voor het werven van deelnemers voor 2019 €140.000 ten opzichte van €12.000 voor de editie van 2018. Daarmee zijn deelnemers van IkPas/40 dagen geen druppel geworven door middel van radiospots, bijvoorbeeld tijdens de top2000 en billboards langs snelwegen. In 2019 had Dry January/IkPas 23.757 deelnemers en 40 dagen geen druppel/IkPas 14.128 deelnemers (totaal ruim 37.000 deelnemers). In 2019 hebben 1550 deelnemers zich al ingeschreven voor 2020.</p>
2	Het ministerie van VWS zet de inzet op de NIX18 campagne zonder ID voort.	<p>NIX 18 is een normcampagne van de overheid, die zich richt op het terugdringen van alcoholgebruik en roken door jongeren onder de 18 jaar. Nagenoeg alle beschikbare kanalen worden daarbij ingezet, van massamediaal above the line (gericht op een groot publiek) tot doelgroepgericht below the line (gericht op directe communicatie). Het structurele budget voor NIX18 is jaarlijks €1.060.000. In 2018 is geen effectonderzoek uitgevoerd</p>	<p>NIX18 is een meerjaren normcampagne, waarvan de strategie zich continu ontwikkelt, mede ingegeven door ontwikkelingen in de sociale norm en (campagne-effect) onderzoeken. Voorafgaand aan de campagne in 2019 is een nulmeting uitgevoerd naar houding en gedrag van de doelgroep over alcoholgebruik en roken door jongeren onder de 18 jaar. Het structurele budget voor NIX18 is jaarlijks €1.060.000. In 2019 is</p>

	Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het tegengaan van de wederverstrekking.	van de campagne NIX18 zonder ID, vanwege budgetbeperkingen. Eind 2018 is er nog geen informatie beschikbaar over de bestede aandacht aan het tegengaan van wederverstrekking.	specifiek ten behoeve van NIX zonder ID €100.000 beschikbaar gekomen. Eind 2019 is nog geen informatie beschikbaar over de bestede aandacht aan het tegengaan van wederverstrekking. VWS komt hierop terug na het ingaan van de Alcoholwet. Naar verwachting is dat per 01-01-2021.
3	Het ministerie van VWS voert regie op het verhogen van het kennisniveau over de gezondheids- en maatschappelijke effecten en het bewustzijn van het gebruik van alcohol. Specifieke doelgroepen hiervoor zijn o.a. studenten, plattelandsjongeren en 50-plussers. Wat voor type communicatie/inhoud/campagne hiervoor nodig is en bij welke initiatieven kan worden aangesloten wordt in gezamenlijkheid vastgesteld.	Eind 2018 is nog geen regie gevoerd op het verhogen van het kennisniveau over de gezondheids- en maatschappelijke effecten en het bewustzijn van het gebruik van alcohol.	In 2019 is met partijen uit het Nationaal Preventieakkoord (NPA) gestart met het ontwikkelen van een sociale normerings-campagne rondom alcohol. Binnen deze meerjarige campagne wordt gestart met het geaccepteerd maken van (ook) kiezen voor niet-alcoholhoudende drank in sociale settingen. Het streven is om eind mei 2020 deze campagne te starten. De focus ligt aanvankelijk bij het algemeen publiek, later ook bij de drie doelgroepen. In 2019 is nader onderzoek uitgevoerd naar de onderliggende waarden van sociaal drinkgedrag. De precieze inzet op de doelgroepen studenten, plattelandsjongeren en 50-plussers is nog niet bepaald. Dit hangt samen met de communicatie-strategie van de campagne, die op dit moment in ontwikkeling is. De betrokken partijen uit het NPA worden hier nauw bij betrokken. In 2019 is onderzoek verricht om meer inzicht te krijgen in factoren die van invloed zijn op het overmatig alcoholgebruik van plattelandsjongeren. Bij de doelgroepen studenten en 50-plussers is dit goed in beeld.
4	Inzet van de Topsectorencolitie is dat zij in 2019-2020 een Publiek Private Partnership (PPP) ontwikkelt dat zich richt op innovatie en validatie van preventieve en curatieve interventies in de keten, online en offline, voor mensen met een (dreigend) problematisch alcohol gebruik.	Eind 2018 is het Publiek Private Partnership dat zich richt op innovatie en validatie van (online en offline) preventieve en curatieve interventies in de keten voor mensen met een (dreigend) problematisch alcoholgebruik nog niet ontwikkeld en hebben er nog geen activiteiten hieromtrent plaatsgevonden.	In 2019 loopt een voorbereidend initiatief op het ontwikkelen van een Publiek Privaat Partnership (PPP) in samenwerking met de Jellinek kliniek en de GGZ. In mei 2019 is dit besproken met de Topsectorencolitie en de staatssecretaris. Er zijn twee bijeenkomsten geweest onder leiding van de Topsectoren Life

			Science and Health en CLICKNL. Onder andere vanwege de pluriformiteit van het GGZ-veld zijn de vorderingen beperkt. Gezien hun ervaringen verwacht de Topsectorencolitie, dat dit proces in 2020-2021 alsnog zal leiden tot een PPP.
5	<p>Er wordt een landelijk platform vroegsignalering opgericht, primair getrokken door Verslavingskunde Nederland;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarbinnen het streven is dat de volgende partijen zijn vertegenwoordigd: eerstelijnszorgverleners (huisarts, verloskundigen, POH GGZ, bedrijfsartsen), tweedelijnszorgverleners (Ziekenhuizen, GGZ Nederland en verslavingszorg), niet verzekerde zorgverleners, vrijwilligers van o.a. seniorenorganisaties, Veilig Thuis, gemeenten, GGD/GHOR en zorgverzekeraars. • De coördinatie van dit platform wordt belegd bij Verslavingskunde Nederland, met wetenschappelijke/praktische expertise van het Trimbos Instituut en andere instellingen uit het netwerk. • Er wordt een stand van zaken opgemaakt. Concreet houdt dat in: <ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht gemaakt van wat er nu gebeurt en aangeboden wordt aan interventies op het gebied van vroegsignalering, wat de kwaliteit en toepasbaarheid is van deze interventies en in hoeverre ze ook daadwerkelijk worden gebruikt. • Er wordt een literatuurstudie gedaan waarin de kennis over vroegsignalering op een rijtje wordt gezet. Ervaringen uit het partnership, maar ook diverse andere onderzoeken van na die tijd en ervaringen uit het buitenland worden hierbij betrokken. Deze studie is het startpunt voor de diverse knelpuntanalyses. 	<p>Eind 2018 is het landelijk platform vroegsignalering nog niet opgezet.</p> <p>Eind 2018 is er nog geen overzicht gemaakt is van het interventie-aanbod op het gebied van vroegsignalering. Er is nog geen literatuurstudie gedaan op het gebied van vroegsignalering en er zijn nog geen knelpuntanalyses gedaan.</p>	<p>Eind 2019 zijn de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen, Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde, Verslavingskunde Nederland, GGD-GHOR, Katholieke Bond van Ouderen-Protestants Christelijke Ouderenbond en zorgverzekeraars vertegenwoordigd in het platform vroegsignalering. Zij vertegenwoordigen verloskundigen, bedrijfsartsen, tweedelijnszorgverleners, gemeenten en seniorenorganisaties. Over de aansluiting van huisartsen worden nog gesprekken gevoerd.</p> <p>In 2019 is de stand van zaken opgemaakt rondom vroegsignalering. Het document met de resultaten is rondgestuurd naar alle werkgroepen (voor de deelgebieden senioren (50+), jeugd/jongvolwassenen, eerstelijnszorg, tweedelijnszorg en werknemers/ bedrijven) en is opvraagbaar bij het Trimbos Instituut.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt een knelpuntenanalyse gemaakt voor de deelgebieden. Hierbij wordt in kaart gebracht wat zorgverleners en vrijwilligers nodig hebben om hun rol in te vullen en kunnen de ambities voor 2025 verder in de plannen concreet gemaakt worden. Aan de hand van de knelpuntenanalyses worden actieplannen gemaakt en per deelgebied concrete doelen en streefcijfers heeft opgesteld. • Er worden vijf werkgroepen opgezet op de volgende deelgebieden: senioren (50+), jeugd/jongvolwassenen, eerstelijnszorg, tweedelijnszorg, werknemers/ bedrijven. De werkgroepen werken de acties en interventies verder uit en zoeken daarbij zoveel mogelijk aansluiting bij bestaande structuren en initiatieven, inclusief de zorg-, welzijns- en vrijwilligersinfrastructuur.	<p>Eind 2018 zijn nog geen knelpuntenanalyses (KPA) gemaakt voor de deelgebieden: senioren (50+), jeugd/jongvolwassenen, eerstelijnszorg, tweedelijnszorg en werknemers/ bedrijven.</p> <p>Eind 2018 zijn nog geen werkgroepen opgericht binnen het landelijk platform vroegsignalering voor de deelgebieden senioren (50+), jeugd/jongvolwassenen, eerstelijnszorg, tweedelijnszorg en werknemers/ bedrijven.</p>	<p>Eind 2019 zijn KPA's gemaakt door de werkgroepen senioren (50+), jeugd/jongvolwassenen, eerstelijns-, tweedelijnszorg en werknemers/bedrijven. Een korte beschrijving van de KPA's is beschikbaar en wordt in januari 2020 geüpdatet op basis van de stand van zaken op dat moment. Daarna is de KPA beschikbaar bij het Trimbos Instituut en online.</p> <p>Eind 2019 is gestart met de opzet van vijf werkgroepen en is er een samenwerkingsovereenkomst opgesteld tussen de acht samenwerkende partijen. In de werkgroep tweedelijns zijn spoedeisende hulp, maag-darm-lever artsen, keel-neus-oorartsen, artsen van verslavingszorg-instellingen, Verslavingskunde Nederland, onderzoekers van Tilburg Universiteit, een huisarts (eerstelijnszorg), een GZ- psycholoog (GGZ-instelling), een psycholoog namens het Nederlands Instituut van Psychologen, een GGZ-verpleegkundige/praktijkondersteunend huisarts en een vertegenwoordiger van Het Zwarte Gat (de cliëntenorganisatie binnen de verslavingszorg) vertegenwoordigd. De werkgroep tweedelijns is nauw betrokken gedurende het project en fungeert als denktank, vraagbaak en ambassadeursplatform. In de werkgroep werknemers zijn bedrijfsartsen, manager gezondheid, human resources functionaris, ervaringsdeskundige, bedrijfsmaatschappelijk werker, vertegenwoordiger bedrijfsleven (Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond/ midden- en kleinbedrijf), vertegenwoordigers medewerkers (Federatie Nederlandse Vakbeweging), huisarts, jurist, wetenschappelijk medewerker en</p>
---	--	---

			Alcohol, Drugs en Medicijn-adviseur vertegenwoordigd. In 2019 is de werkgroep ouderen nog in wording. Voor de werkgroepen jeugd/jongvolwassenen en eerstelijnszorg is geen verdere informatie aangeleverd.
6	<p>Naast de acties vanuit de werkgroepen onderneemt het platform de volgende acties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbetering van matched care (online) interventies in de keten met diverse (online) preventie-interventies en voorlichtingsmaterialen, en de overgang van online naar offline behandeling. Ontwikkeling en implementatie van zorgpaden; aanpassing van bestaande zorgpaden aan de hand van de zorgstandaard alcohol, nieuwe beroepsgroepen en vrijwilligers en andere ontwikkelingen. Dit zal in de werkgroepen gebeuren. <p>• Hulp van dichtbij; opzetten en uitvoeren trainingsprogramma voor vrijwilligers.</p> <p>• Aanbod voor naasten; er wordt een evidence-based interventie voor naasten geschikt gemaakt en landelijk geïmplementeerd door regionale verslavingszorg-instellingen op te leiden om deze interventie aan te kunnen bieden. Nauwe samenwerking met ervaringsdeskundigheid in deze is van essentieel belang.</p>	<p>In 2018 is nog niet gewerkt aan verbetering van matched care (online) interventies in de keten. De werkgroepen waarin dit zal gebeuren zijn nog niet werkgroepen opgericht. In 2018 is effectief aanbod beschikbaar van matched care (online) interventies, maar het bereik is laag. Zorgprofessionals binnen deze werkgroep zullen betrokken worden bij het geven van een impuls aan het thema Vroegsignalering Alcoholgebruik in de Tweedelijns somatiek en GGZ. In 2018 zijn nog geen ideeën voor de doelgroep werknemers.</p> <p>In 2018 zijn in het kader van het Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek (SVA) voor de doelgroep ouderen nog geen trainingsprogramma's uitgevoerd. In het kader van IkPas/40 dagen geen druppel is wel een trainingsprogramma uitgevoerd. Informatie over het aantal getrainde vrijwilligers is niet beschikbaar.</p> <p>In 2018 zijn twee effectieve interventies voor naasten beschikbaar in de literatuur: de 5-stappen methode en Community Reinforcement and Family Training (CRAFT). Andere (veelbelovende) interventies voor naasten zijn Motiverende Gespreksvoering (MVG) en online zelfhulp voor naasten gebaseerd op CRAFT (Samen Nuchter). Er wordt nog een</p>	<p>In 2019 zijn de matched care (online) interventies in de keten voor de doelgroep ouderen verbeterd door te starten met het herzien en updaten van de interventiematerialen van Moti55. Instellingen en deelnemers hebben input gegeven voor de adaptatie van materiaal en website. Met Universiteit Tilburg en Universiteit Maastricht is een rapport gemaakt over de werkzame elementen van interventies op alcoholgebruik bij ouderen. Deze bevindingen worden gebruikt om Moti55 te verbeteren. Ook het online aspect wordt meegenomen. In 2019 is het thema 'verbetering van matched care (online) interventies in de keten' nog niet opgepakt in de werkgroep werknemers.</p> <p>In 2019 zijn voor de werkgroep werknemers nog geen trainingen ontwikkeld en uitgevoerd. Voor de werkgroepen senioren, jeugd/jongvolwassenen, eerstelijns- en tweedelijnszorg is geen verdere informatie aangeleverd.</p> <p>In 2019 is een inventarisatie gestart naar evidence-based aanbod voor naasten van drinkers. Het doel is één of meer evidence-based interventies geschikt te maken voor landelijke implementatie, zodat er kwalitatief goed aanbod is met landelijke dekking. Daarmee wordt er aan naasten handvatten geboden om problematisch alcoholgebruik te signaleren en</p>

	<p>Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV) verbetert het aanbod zorgprofessionals m.b.t. de doelgroep zwangeren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Communicatie door zorgprofessionals gericht op zwangere vrouwen, mensen die zwanger willen worden en vrouwen die borstvoeding geven. <p>• De online interventie 'Alcoholvrij Zwanger' wordt geüpdate en verder geïmplementeerd.</p>	<p>uitvoerige inventarisatie uitgevoerd naar evidence-based aanbod voor naasten.</p> <p>In 2018 zijn nog geen activiteiten gestart om de communicatie door zorgprofessionals gericht op zwangere vrouwen, mensen die zwanger willen worden en vrouwen die borstvoeding geven te verbeteren. Wel zijn de eerste contacten gelegd tussen de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV), het Voedingscentrum en Trimbos Instituut om een projectplan en begroting op te stellen.</p> <p>Eind 2018 is de interventie 'Alcoholvrij Zwanger' nog niet online. Gegevens over het bereik van de interventie zijn dus niet beschikbaar.</p>	<p>iemand te motiveren tot matigen. Het doel is dat alle bij Verslavingskunde Nederland aangesloten instellingen worden getraind in de betreffende methodiek en beschikken over de benodigde materialen om de interventie regionaal te kunnen uitvoeren. In 2020 wordt het evidence-based aanbod geselecteerd op basis van de uitgevoerde inventarisatie.</p> <p>In 2019 is in samenwerking met de KNOV en het Voedingscentrum een nulmeting/behoefteonderzoek uitgevoerd onder verloskundigen om te achterhalen hoe zij het onderwerp alcoholgebruik en borstvoeding bespreken en wat zij nodig hebben om dit gesprek te verbeteren. Op basis hiervan worden materialen ontwikkeld, die verloskundigen kunnen gaan gebruiken. Daarnaast wordt een e-learning en face-to-face training ontwikkeld voor deskundigheidsbevordering. De werkgroep zwangeren gaat in samenwerking met het Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek werken aan het verbreden van de activiteiten voor een bredere groep geboortezorg professionals.</p> <p>In 2019 is de interventie 'Alcoholvrij Zwanger' (door)ontwikkeld door het Trimbos Instituut in samenwerking met Universiteit Maastricht gebaseerd op de interventie 9 Maanden Niet van Stichting Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid. De interventie bestaat uit een online cursus met informatie, kennis, tips, filmpjes, vragen en persoonlijke adviezen voor zwangere vrouwen. De cursus is opgebouwd uit drie sessies van elk ongeveer 20 minuten. De cursus kan op eigen tempo thuis gevolgd worden. De cursus is online beschikbaar, maar er is nog geen actieve aandacht aan</p>
--	--	---	--

	<p>• Er worden trainingen ontwikkeld en geïmplementeerd die zorgprofessionals helpen alcoholgebruik bespreekbaar te maken bij zwangere vrouwen en vrouwen in het kraambed. Hierbij wordt waar mogelijk aangesloten op de acties van de Taskforce Rookvrije Start en Kansrijke Start.</p>	<p>In 2018 zijn nog geen trainingen ontwikkeld en geïmplementeerd die zorgprofessionals helpen alcoholgebruik bespreekbaar te maken bij zwangere vrouwen en vrouwen in het kraambed. Een plan met betrekking tot de trainingen is met VWS besproken. Subsidie om dit traject op te starten is nog niet aangevraagd bij VWS. Gesprekken over samenwerking met het Trimbos Instituut om trainingen te ontwikkelen hebben plaatsgevonden.</p>	<p>gegeven. Daarom is het bereik van de interventie 'Alcoholvrij Zwanger' in 2019 gering. Verloskundigen kunnen de cursus adviseren aan zwangeren als zij zelf weten wat de cursus inhoudt en deskundig(er) zijn in het onderwerp.</p> <p>In 2019 is subsidie aangevraagd bij VWS om trainingen te ontwikkelen die zorgprofessionals helpen alcoholgebruik bespreekbaar te maken bij zwangere vrouwen en vrouwen in het kraambed. In 2020 gaat de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen zich richten op de producten die ondersteunend zijn aan professionals om vrouwen rondom de zwangerschap te informeren en te helpen met gedragsverandering.</p>
--	--	--	---

Problematisch alcoholgebruik: thema D – Een gezonde sportomgeving

	(Nog) niet gestart
	In voorbereiding
	In uitvoering
	Afgerond
	Onbekend

Doelstellingen

	Doelstelling uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	In 2040 biedt minimaal 80% van de sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie een gezonde sportomgeving. Deze kantines hebben bijvoorbeeld een expliciet alcoholbeleid. Dit houdt bijvoorbeeld in dat happy hours en 'meters bier' zijn verdwenen, kantines een frisse en gezonde uitstraling hebben, er geen alcohol wordt geschonken bij jeugdwedstrijden en stimulering van het alcoholvrije alternatief. De leeftijdsgrens voor verstrekking wordt uiteraard nageleefd, meer hierover bij het hoofdstuk Naleving leeftijdsgrens E.	In 2018 is er nog geen beschrijving beschikbaar van wat een gezonde sportomgeving betreffende alcohol inhoudt en waar deze aan moet voldoen. Daarom is er nog niet bekend hoeveel van de sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie een gezonde sportomgeving bieden.	In 2019 is een onderzoek rondom alcoholbeleid en sport door het Trimbos Instituut, in opdracht van NOC*NSF en Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG), uitgevoerd. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft de sportsector, in samenwerking met het Trimbos Instituut, Nederlandse Brouwers, Team:Fit, de Koninklijke Nederlandse-Hockey Bond, -Voetbal Bond, -Lawn Tennis Bond en het Koninklijk Nederlands Korfbalverbond, richtlijnen voor goed alcoholbeleid in de sport opgesteld en beschikbaar gesteld. Deze richtlijnen hebben betrekking op: de naleving van regels van de drank- en horecawet; geven van een goed voorbeeld als vereniging; aanbod en zichtbaarheid; sfeer en veiligheid; en alcoholbeleid. NOC*NSF heeft deze richtlijnen gecommuniceerd via diverse kanalen. Team:Fit en JOGG hebben de richtlijnen ingebed in diverse interventies, zoals de inspiratiesessies Gezonde Sportomgeving en in clubcoaching.

2	<p>Dit beleid gaat verder dan de bestaande wettelijke verplichting voor alle besturen van sportkantines om een bestuursreglement op te stellen. In 2025 biedt 50% van de sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie een gezonde sportomgeving. Ze krijgen hierbij ondersteuning.</p>	<p>In 2018 zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie dat een gezonde sportomgeving biedt.</p>	<p>Eind 2019 zijn nog geen cijfers beschikbaar het aantal sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie dat een gezonde sportomgeving biedt. Er zijn verschillende acties ondernomen met betrekking tot het creëren van een gezonde sportomgeving. Er is een inspiratiesessie ontwikkeld waarin NOC*NSF (met haar sportbonden) en Team:Fit, Alliantie Nederland Rookvrij en Stichting Jeugd en Alcohol sportclubs enthousiasmeren voor en ondersteunen bij het creëren van een gezonde sportomgeving. NOC*NSF, sportbonden en partners zetten proactief deze activiteiten uit en communiceren proactief over het belang van de drie thema's (roken, alcohol en voeding). Daarnaast heeft Team:Fit hun clubcoaching verbreed van "Gezond voedingsaanbod in je kantine" naar "Gezonde Sportomgeving". Team:Fit-coaches zijn geschoold in de thema's alcohol en roken.</p>
3	<p>In 2025 is de naleving van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol sterk verbeterd en loopt deze in de pas met de afspraken zoals die zijn opgesteld bij het hoofdstuk over naleving (F).</p>	<p>Eind 2018 zijn geen gegevens beschikbaar over de naleving van de leeftijdsgrens bij de vertrekking van alcohol.</p>	<p>In 2019 zijn resultaten van onderzoek uit 2018 over de naleving van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol verschenen. Hieruit blijkt dat 17-jarige jongeren in 63,3% van de gevallen alcohol kunnen kopen. Zij komen het meest eenvoudig aan alcohol via thuisbezorgkanalen (90,5%), horecagelegenheden (82,5%) en sportkantines (79,8%). Dit onderzoek betreft zowel verkopers op locatie als verkopers op afstand. In 2020 en 2022 volgt nieuw landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol en voor tabak.</p>

4	In 2025 maken alle sportverenigingen, inclusief barvrijwilligers, die alcohol verstrekken actief gebruik van een e-learning 'Verantwoorde verstrekking' voor barvrijwilligers bij sportverenigingen ter bevordering van de deskundigheid.	Eind 2018 is het aantal personen, dat binnen de sport de e-learning 'Verantwoorde verstrekking' voor barvrijwilligers bij sportverenigingen ter bevordering van de deskundigheid heeft gevolgd, onbekend. Tevens is het aantal en percentage sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie dat actief gebruik maakt van de e-learning 'Verantwoorde verstrekking' onbekend.	In 2019 heeft NOC*NSF een vernieuwde e-learning Verantwoord Alcohol Verstrekken ontwikkeld. Begin 2020 wordt deze e-learning gelanceerd en is deze gratis toegankelijk via nocnsf.nl/alcohol-en-sport . Barvrijwilligers in de sport kunnen een sportspecifieke e-learning volgen en hun certificaat Verantwoord Alcohol Verstrekken in de sport behalen. Voor de oude e-learning Instructie Verantwoord Alcoholshenken gebruikt zijn in totaal 217.500 certificaten verstrekt. Er is geen inzicht in het aantal sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie dat actief gebruik maakt van de e-learning.
Afspraken			
	Afspraken uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	Er worden modelkantines in de sport ontwikkeld en uitgevoerd waar alle aspecten van gezonde sportomgeving worden ingezet, uitgetest en gemonitord, startend met minimaal 10 modelkantines verspreid over Nederland. Op basis van de ervaringen die we daar opdoen, kunnen landelijke richtlijnen en interventies worden (door) ontwikkeld. Tevens dienen de modelkantines als inspiratie- en leerplekken, voor zowel andere verenigingen als voor de coaches die andere verenigingen begeleiden.	Eind 2018 hebben nog geen activiteiten plaatsgevonden om tot modelkantines te komen, waar alle aspecten van een gezonde sportomgeving worden ingezet, uitgetest en gemonitord. Ook is nog niet bekend aan welke criteria een modelkantine moet voldoen.	In 2019 heeft NOC*NSF met partners de inspiratiesessie Gezonde Sportomgeving ontwikkeld, waarin alle thema's van de Gezonde Sportomgeving (roken, alcohol en voeding) aan bod komen. NOC*NSF en de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond hebben drie modelvoetbalverenigingen geselecteerd, die van start zijn gegaan als modelkantine (Field Labs) onder de naam F.C. Vers. De modelkantines worden intensief begeleid door een Team:Fit-coach en zijn gekoppeld aan de partners van F.C. Vers. Alle modelkantines hebben een kassasysteem geïnstalleerd, waardoor monitoring van data mogelijk is. Deze data en ervaringen worden gebruikt als input voor het aanscherpen van landelijke richtlijnen voor de Gezonde Sportomgeving. De criteria voor een modelkantine zijn dat de clubs een breed draagvlak moeten hebben om de komende

			jaren intensief te werken aan de verbetering van hun gezonde sportomgeving. De clubs moeten tijd investeren en meewerken aan tests, activiteiten, monitoring en het inspireren van andere verenigingen.
2	<p>Sportverenigingen worden gestimuleerd en begeleid om te komen tot een gezonde sportomgeving. Er wordt een Module Gezond Besturen ontwikkeld en uitgezet, om besturen van sportclubs te stimuleren tot het omvormen naar een gezondere sportomgeving.</p> <p>Daarnaast worden 2500 sportverenigingen begeleid om te komen tot een gezonde(re) sportkantine (in samenwerking met NOC*NSF, sportbonden, Team:Fit, Stichting Jeugd en Alcohol en het Trimbos-instituut).</p>	<p>In 2018 is nog geen Module Gezond Besturen uitgezet naar besturen van sportclubs om sportverenigingen te stimuleren en begeleiden om te komen tot en gezonde sportomgeving.</p> <p>Eind 2018 zijn 1452 sportverenigingen met een eigen kantine aan de slag met Team:Fit of een gezond voedingsaanbod, volgens de richtlijn van het Voedingscentrum Nederland. Deze verenigingen worden door de Team:Fit-coaches geregistreerd. Eind 2018 hebben 66 sportkantines een certificaat voor een gezonde sportkantine op minimaal niveau brons (18 brons, 33 zilver en 15 goud). Deze certificaten zijn goedgekeurd door het Voedingscentrum en worden door de Team:Fit-coaches geregistreerd en bijgehouden.</p>	<p>In 2019 heeft NOC*NSF, in samenwerking met vele partijen, als Module Gezond Besturen de inspiratiesessie Gezonde Sportomgeving ontwikkeld. Eind 2019 is deze beschikbaar gesteld voor verenigingen via de Academie voor Sportkader, waar alle opleidingen voor clubs beschikbaar worden gesteld. Tevens is de inspiratiesessie vindbaar via sportopleidingen.nl. In 2019 zijn 4 inspiratiesessies gegeven. Bij 3 van de 4 sessies zijn 4-15 verenigingen bereikt.</p> <p>Eind 2019 zijn 1663 sportverenigingen met een eigen kantine aan de slag met Team:Fit of een gezond voedingsaanbod volgens de richtlijn van het Voedingscentrum Nederland. Eind 2019 hebben 171 sportkantines een certificaat voor een gezonde sportkantine op minimaal niveau brons (62 brons, 77 zilver, 32 goud).</p>
3	Het ministerie van VWS en de Sportsector maken een analyse van de invloed van de sportomgeving op normalisering van alcoholgebruik.	Eind 2018 is de analyse van de invloed van de sportomgeving op normalisering van alcoholgebruik nog niet gestart.	Eind 2019 is de analyse van de invloed van de sportomgeving op normalisering van alcoholgebruik gestart. Begin 2020 verschijnt naar verwachting het rapport met de resultaten.
4	De betrokken partijen ontwikkelen een e-learning voor barvrijwilligers (financiering is van het ministerie van VWS).	Eind 2018 zijn er nog geen ontwikkelingen omtrent het ontwikkelen van een e-learning voor barvrijwilligers.	In 2019 heeft het bureau Objectief, in opdracht van VWS, e-learnings op maat ontwikkeld samen met en ten behoeve van horeca, slijters, sport- en studentenverenigingen. Begin 2020 worden de e-learnings gepresenteerd.

5	De VNG bevordert dat gemeenten (op verzoek van de sportsector) de naleving van de leeftijdsgrens van sportvereniging nadrukkelijker handhaven.	In 2018 is geen gerichte aanpak om te bevorderen dat gemeenten de naleving van de leeftijdsgrens bij sportverenigingen nadrukkelijker handhaven.	In 2019 is er in individuele gesprekken met bestuurders aan de orde geweest hoe de leeftijdsgrens bij sportverenigingen nadrukkelijker wordt gehandhaafd.
---	--	--	---

Problematisch alcoholgebruik: thema E – Naleving en handhaving bij leeftijdsgrens en dronkenschap			
	(Nog) niet gestart		In voorbereiding
	In uitvoering		Afgerond
	Onbekend		
Doelstellingen			
	Doelstelling uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	De ambitie is 100% naleving van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol vanaf 2030. Dit geldt voor alle verstrekkers van alcohol, zowel voor thuisconsumptie als voor consumptie ter plaatse en zowel offline als online.	In 2018 is het totale gewogen nalevingspercentage van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol 37,7%. Per type verstrekkingpunt is het nalevingspercentage als volgt: de slijtersbranche 73,3%; de supermarktbranche 68,9%; de avondwinkels 34,7%; de cafetaria's 20,7%; de sportkantines 20,2%; de horecagelegenheden 17,5%; en de thuisbezorgkanalen 9,5%.	In 2019 is geen nalevingsonderzoek van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol uitgevoerd. Er is gestart met de voorbereiding van een dergelijk onderzoek in 2020 en 2022.
2	Verstrekkers streven naar een lineair stijgende naleving, met als startpunt in 2018 het niveau van naleving van 2016 en als eindpunt de ambitie in 2030.	In 2018 is het totale gewogen nalevingspercentage van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol 37,7%. Per type verstrekkingpunt is het nalevingspercentage als volgt: de slijtersbranche 73,3%; de supermarktbranche 68,9%; de avondwinkels 34,7%; de cafetaria's 20,7%; de sportkantines 20,2%; de horecagelegenheden 17,5%; en de thuisbezorgkanalen 9,5%.	In 2019 is geen nalevingsonderzoek van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol uitgevoerd. Er is gestart met de voorbereiding van een dergelijk onderzoek in 2020 en 2022.
3	In 2020 en 2024 wordt in kaart gebracht of verstrekkers op koers liggen (zie afbeelding) en waar behoefte is aan extra inspanningen, controles of bijsturing.	In 2018 is nog niet gestart met het onderzoek waaruit moet blijken of verstrekkers op koers liggen en waar behoefte is aan extra inspanningen, controles of bijsturing.	In 2019 is gestart met de voorbereiding van een onderzoek in 2020 en 2022 waaruit moet blijken of verstrekkers op koers liggen en waar behoefte is aan extra inspanningen, controles of bijsturing.
Afspraken			

	Afspraken uit NPA	Nulmeting 2018	Voortgang over 2019
1	<p>Ontwikkelen van e-learnings voor iedereen die alcohol verstrekt; gericht op o.a. zowel de leeftijdsgrens als op het tegengaan van doorschenken bij dronkenschap. Zo wordt verantwoorde verstrekking bevorderd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • CBL heeft al een e-learning. De ervaring van CBL wordt gedeeld. • De leden van Vereniging Drankenhandel Nederland (VDN) en LKvV hebben ook een e-learning, maar deze zal worden geactualiseerd of vernieuwd. • Branches nemen zelf initiatief voor een nieuwe e-learning, maar leggen die voor aan Trimbos voor een kwaliteitseis. • Het ministerie van VWS ontwikkelt een kwaliteitsformat voor de door de branche te ontwikkelen e-learnings en controleert of de e-learnings hieraan voldoen. • Het ministerie van VWS zorgt dat het materiaal actief wordt verspreid en organiseert deelname bij de verstrekkers. • De medewerkers en vrijwilligers die te maken hebben met alcoholverstrekking en die niet beschikken over een diploma Sociale Hygiëne volgen de e-learning. Idealiter wordt dit aangevuld met een face-to-face training. 	<p>In 2018 is de ontwikkeling en actualisering van e-learning modules, voor iedereen die alcohol verstrekt om verantwoorde alcoholverstrekking te bevorderen, nog niet gestart. Bijna alle leden van de Vereniging Drankenhandel Nederland (VDN) hebben een (soort) e-learning, die wordt gebruikt voor medewerkers die nog geen Verklaring Sociale Hygiëne hebben behaald op moment van indiensttreding. Tevens wordt de e-learning van deze VDN-leden gebruikt als klassikale tool wanneer een filiaal of franchisevestiging niet door de test heen kwam van een mystery visit met een minderjarige.</p> <p>Eind 2018 zijn de e-learnings en het materiaal nog niet ontwikkeld.</p> <p>In 2018 hebben per studentenvereniging aangesloten bij de LKvV 2 tot 8 mensen het diploma Sociale Hygiëne. Het minimum aantal mensen dat dit diploma heeft per vereniging is 2. In 2018 zijn er 47 studentenverenigingen, met in totaal 9.800 nieuwe leden. In collegejaar 2017-2018 hebben 4164 personen een certificaat gehaald van de Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) training.</p>	<p>In 2019 is een andere invulling gegeven aan het maken van de e-learnings dan in het NPA staat beschreven. Alle e-learnings worden in opdracht van VWS, met betrokkenheid van de branches, gemaakt en uitgevoerd. Het Trimbos Instituut is in het proces betrokken en voert een kwaliteitstoets uit op de e-learning van iedere branche. De branches zijn niet in de lead. In 2019 zijn e-learning modules op maat ontwikkeld voor studenten, horeca, sportbonden en zelfstandige slijters, ter verbetering van de naleving van de leeftijdsgrens bij verstrekking van alcohol. De basis van de e-learning is voor alle sectoren gelijk. Wel zijn een aantal branche-specifieke woorden, video's en toetsvragen gebruikt. Begin 2020 zijn de e-learnings beschikbaar.</p> <p>In 2019 heeft de staatssecretaris van VWS de e-learnings voor iedereen die alcohol verstrekt gelanceerd op de Horecavakbeurs. VWS en de branches hebben berichten over deze lancering verstuurd via social media. De branches zijn zelf verantwoordelijk voor het verspreiden van de link naar de e-learnings naar hun achterban.</p> <p>In 2019 hebben per studentenvereniging aangesloten bij de LKvV 2 tot 8 mensen het diploma Sociale Hygiëne. Het minimum aantal mensen dat dit diploma heeft per vereniging is 2. In 2019 zijn er 47 studentenverenigingen, met in totaal 10.000 nieuwe leden. In collegejaar 2018-2019 hebben 4164 personen een certificaat gehaald van de IVA-training.</p>

		<p>In 2018 is de e-learning 'Soms Moet Je Nee Verkopen' van het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), wat onderdeel is van het inwerkprogramma van supermarktmedewerkers, herzien. Het is niet mogelijk om het totaal aantal medewerkers dat een certificaat gehaald heeft te geven, omdat veel CBL-leden een eigen opleidingen-portal hebben met onder andere de e-learning.</p> <p>In 2018 heeft 81,1% van de medewerkers van 753 slijtlokalen aangesloten bij de Vereniging voor Drankhandel Nederland (VDN), waarvan 375 filialen en 379 franchise, een diploma Sociale Hygiëne. Daarnaast heeft 16,9% van de medewerkers alleen de e-learning gedaan (totaal: 98%).</p> <p>Eind 2018 is het aantal personen, dat binnen de sport de e-learning 'Verantwoorde verstrekking' voor barmedewerkers bij sportverenigingen ter bevordering van de deskundigheid heeft gevolgd, onbekend. Ook is het aantal sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie, dat actief gebruik maakt van de e-learning onbekend. Er is geen informatie beschikbaar over een aanvullende face-to-face-training.</p> <p>In 2018 is dat de e-learning voor de horeca nog niet ontwikkeld. Eind 2018 zijn er ongeveer 622.000 mensen ingeschreven in het register Stichting Vakbekwaamheid Horeca (SVH). Jaarlijks komen er 21.000 tot 23.000 registraties bij. Eigenaren en leidinggevenden moeten het diploma Sociale</p>	<p>In 2019 hebben 64.269 supermarktmedewerkers de e-learning 'Soms Moet Je Nee Verkopen' succesvol afgerond. Verschillende leden van het CBL hebben ook face-to-face trainingen georganiseerd, bijvoorbeeld in de vorm van teamavonden of klassikale trainingen in winkels.</p> <p>In 2019 heeft 79,3% van de medewerkers van 735 slijtlokalen aangesloten bij de VDN, waarvan 365 filialen en 370 franchise, een diploma Sociale Hygiëne. Daarnaast heeft 18,6% van de medewerkers alleen de e-learning gedaan (totaal: 97,9%).</p> <p>In 2019 heeft NOC*NSF een vernieuwde e-learning Verantwoord Alcohol Verstrekken ontwikkeld. Begin 2020 wordt deze e-learning gelanceerd. Van de oude Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) e-learning zijn in totaal 217.500 certificaten verstrekt. Er is geen inzicht in het aantal sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie dat actief gebruik maakt van de e-learning. In 2020 is het streven om van de nieuwe e-learning te kunnen monitoren hoeveel deelnemers de e-learning volgen en het certificaat behalen en van welke sportvereniging zij zijn. Er is geen informatie beschikbaar over een aanvullende face-to-face-training.</p> <p>In 2019 is de e-learning voor de horeca nog niet beschikbaar. Eind 2019 zijn er ongeveer 645.000 mensen ingeschreven in het SVH register. Data over het diploma Sociale Hygiëne is niet specifiek beschikbaar voor de vier sectoren (slijterijen, studenten, sport en horeca).</p>
--	--	---	--

		Hygiëne hebben, maar dit geldt niet voor mensen achterin de keuken. Data over het diploma Sociale Hygiëne is niet specifiek beschikbaar voor de vier sectoren (slijterijen, studenten, sport en horeca).	
2	<p>Versterking van de handhaving door gemeenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • VNG en het ministerie van VWS ontwikkelen samen een Handhavingprotocol voor gemeenten met handvatten voor: <ul style="list-style-type: none"> • Risicogerichte handhaving • Effectieve inzet van testkopers, inclusief een protocol hoe 17 jarige testkopers kunnen worden ingezet • Handhaving bij doorschenken, met aandacht voor het herkennen van doorschenken bij dronkenschap • Specifieke aanpak in uitgaansgebieden en evenementen (zowel politie als GGD/GHOR worden hierbij betrokken) • Beter geborgde procedures voor sanctionering, die er mede voor zorgen dat opgelegde sancties minder laagdrempelig kunnen worden teruggedraaid. • Gemeenten worden gestimuleerd om inspecties, onderzoek en metingen terug te koppelen aan ondernemers en organisaties (binnen de wettelijke mogelijkheden), ter bevordering van collectief leren en verbeteren. • De Nederlandse Vereniging voor Drank- en Horecawet Inspecteurs (NVDI) biedt cursus/workshops aan voor DHW-inspecteurs gericht op praktijkvoorbeelden en het schrijven van boeterapporten. • De NVDI zet zich in om samen 10 representatieve gemeenten te vinden die de handhaving van de 	<p>Eind 2018 is nog geen actie ondernomen om een handhavingprotocol te ontwikkelen ter versterking van de handhaving door gemeenten.</p> <p>In 2018 heeft er geen cursus voor Drank- en Horecawet (DHW)-inspecteurs plaatsgevonden gericht op praktijkvoorbeelden en het schrijven van boeterapporten.</p> <p>In 2018 zijn nog geen representatieve gemeenten gevonden, die de handhaving van</p>	<p>Eind 2019 is nog geen actie ondernomen om een handhavingprotocol te ontwikkelen ter versterking van de handhaving door gemeenten.</p> <p>In 2019 is één praktijktraining gegeven waaraan 56 DHW-inspecteurs (naar schatting 10%) hebben deelgenomen. Deskundigheidsbevordering wordt tijdens bijeenkomsten van de Nederlandse Vereniging voor Drank- en Horecawet Inspecteurs (NVDI) standaard meegenomen. Tijdens de bijeenkomsten maken alle aanwezige DHW-inspecteurs gebruik van de cursus.</p> <p>In 2019 zijn nog geen representatieve gemeenten gevonden, die de handhaving van</p>

	<p>DHW risicogericht inrichten en extra handhavingsinspanningen leveren aan de hand van het handhavingsprotocol. De ervaringen worden gedeeld met andere gemeenten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • VNG bevordert dat gemeenten jaarlijks de handhavingscijfers verstrekken, zodat het ministerie van VWS de handhaving landelijk in kaart kan brengen. 	<p>de Drank- en Horecawet (DHW) risicogericht inrichten en extra handhavingsinspanningen leveren aan de hand van het handhavingsprotocol.</p> <p>Eind 2018 zijn nog geen stappen ondernomen om te bevorderen dat gemeenten jaarlijks de handhavingscijfers verstrekken.</p>	<p>de DHW risicogericht inrichten en extra handhavingsinspanningen leveren aan de hand van het handhavingsprotocol.</p> <p>Eind 2019 zijn nog geen stappen ondernomen om te bevorderen dat gemeenten jaarlijks de handhavingscijfers verstrekken.</p>
3	<p>Versterking naleving door verstrekkers</p> <ul style="list-style-type: none"> • De aanpak zoals die vorm heeft in gemeente Utrecht wordt breder toegepast. Deze aanpak is een samenwerking tussen gemeente en horecabedrijven, waarbij de naleving van de leeftijdsgrens wordt verbeterd. De Koninklijke Horeca Nederland (KHN) zal zich inzetten om samen met tien representatieve gemeenten een dergelijke aanpak uit te rollen. Dat pleit gemeenten overigens niet vrij van de handhavende taak. • Sportverenigingen krijgen ondersteuning; meer hierover in het hoofdstuk 'Gezonde sportomgeving' (D). 	<p>Eind 2018 doen er (nog) geen gemeenten mee aan de aanpak, zoals die in de gemeente Utrecht plaatsvindt. Deze aanpak is een samenwerking tussen gemeente en horecabedrijven, waarbij de naleving van de leeftijdsgrens wordt verbeterd.</p> <p>Eind 2018 is nog geen actie ondernomen om sportverenigingen ondersteuning te bieden, om naleving door verstrekkers te versterken.</p>	<p>Eind 2019 doen er 4 gemeenten mee aan de aanpak, zoals die in de gemeente Utrecht plaatsvindt.</p> <p>Eind 2019 heeft NOC*NSF, in samenwerking met de Nederlandse Brouwers, Trimbos Instituut, Stichting Jeugd en Alcohol en Team:Fit, richtlijnen opgesteld over alcohol en sport. Er is een website ingericht waarop onder andere het bestuursreglement en veel gestelde vragen over alcohol beschikbaar zijn: www.nocnsf.nl/alcohol-en-sport. De vernieuwde e-learning zal ook op deze website beschikbaar komen. Daarnaast zijn in 2019 5 personen opgeleid als inspiratiesessie-leider. Met behulp van het Trimbos Instituut en Stichting Jeugd en Alcohol zijn alle Team:Fit-clubcoaches bijgeschoold op het thema alcohol. Eind 2019 heeft NOC*NSF ook haar website vernieuwd. Alle initiatieven met betrekking tot Gezonde Sportomgeving komen hier samen: www.nocnsf.nl/gezonde-sportomgeving. Alle Adviseurs Lokale Sport kunnen de genoemde</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Het CBL start een pilot voor de ontwikkeling van een periodieke procescontrole. Onderdeel daarvan zijn periodieke controles met testkopers. Er kunnen kwaliteitskaders worden opgesteld die gedeeld kunnen worden met gemeenten ten behoeve van risicogericht toezicht. • Het ministerie van VWS laat onderzoek doen naar het verschil in naleving tussen: <ul style="list-style-type: none"> • De tien gemeenten die meedoen aan de actie voor betere handhaving; • De tien gemeenten die meedoen aan de actie verbetering naleving door verstrekkers; • Tien gemeenten die niet aan bovenstaande twee acties meedoen zodat best practices in beeld gebracht kunnen worden. 	<p>Eind 2018 is de pilot voor de ontwikkeling van een periodieke procescontrole met testkopers nog niet gestart. De partij heeft gesprekken over deze pilot gevoerd met partners en zijn nog in afwachting van subsidie.</p> <p>Eind 2018 is het onderzoek naar het verschil in naleving tussen de tien gemeenten die meedoen aan de actie voor betere handhaving, de tien gemeenten die meedoen aan de actie verbetering naleving door verstrekkers en tien gemeenten die niet aan bovenstaande twee acties meedoen, nog niet gestart.</p>	<p>mogelijkheden inzetten vanuit het Sportakkoord.</p> <p>Eind 2019 is de pilot voor de ontwikkeling van een periodieke procescontrole gestart in samenwerking met VWS. Er is een datascan uitgevoerd om beter en minder nalevende keten-supermarkten te identificeren. De bereidheid tot deelname aan de pilot is gepolst op basis van deze analyse. In 2019 hebben gesprekken daarnaast plaatsgevonden en een selectie van verschillende kansrijke gemeenten. Vier gemeenten hebben aangegeven deel te willen nemen aan de pilot.</p> <p>Eind 2019 is gestart met de voorbereiding van het onderzoek naar het verschil in naleving tussen de eerder genoemde gemeenten. In 2020 wordt dit onderzoek uitgevoerd.</p>
4	<p>Communicatie ter bevordering van de naleving door de consument:</p> <ul style="list-style-type: none"> • NIX 18: De alcoholproducenten en sportsector sluiten zich aan bij de NIX18- campagne. Hiermee kan de NIX18 boodschap op veel meer uitingen worden meegenomen. 	<p>Eind 2018 zijn Koninklijke Horeca Nederland (KHN), Koningin Wilhelmina Fonds (KWF), Longfonds, Trimbos Instituut, NOC*NSF, Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), Thuiswinkel.org, Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie, Vereniging Drankenhandel Nederland (VDN) en Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) aangesloten bij de NIX18-campagne. Deze partijen zijn structureel betrokken en nemen NIX18 mee in eigen uitingen voor zover dat schikt. Er zijn nog geen partijen uit de directe achterban van STIVA aangesloten bij de NIX18-campagne. De achterban van STIVA is bereid zich te</p>	<p>In 2019 is overleg gevoerd met alcoholproducenten en mogelijk sluiten zij zich aan bij deze campagne. Eind 2019 zijn nog geen partijen uit de directe achterban van STIVA aangesloten bij de NIX18-campagne. In 2019 is er overleg met VWS over een nadrukkelijker opsplitsing tussen de tabaks- en alcoholcomponent van NIX18.</p>

	<p>• NIXzonderID: Campagne om tonen ID te bevorderen in de NIX 18 campagne.</p> <p>• VWS Monitoringsprogramma naleving. Landelijke monitoring 1 keer per 2 jaar, te starten in 2018; dit wordt een aantal jaren voortgezet. Er zullen meer onderscheiden categorieën verstrekkingpunten worden opgenomen dan in de huidige weergave zoals zichtbaar in de tabel met grafiek. Zodoende is meer maatwerk mogelijk.</p>	<p>committeren aan deze campagne, mits er een opsplitsing komt tussen de tabaks- en alcoholcomponent van NIX18.</p> <p>In 2018 is NIXzonderID uitgevoerd vanuit het budget van de reguliere normcampagne NIX18. In 2018 is de NIXzonderID-campagne bevorderd, doordat (poster)materiaal beschikbaar is in de online toolkit. Tevens zijn publieke relaties (PR) ingezet. De boodschap van de NIXzonderID-campagne ondersteunt het spontaan tonen van de ID-kaart van kopers en het vergroten van begrip wanneer door verkopers gevraagd wordt naar de ID-kaart. Inzet wordt besproken met de leden van de klankboordgroep ten behoeve van het optimaliseren van gezamenlijke inzet.</p> <p>In 2018 is een landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcoholverkoop aan minderjarigen uitgevoerd.</p>	<p>In 2019 is NIXzonderID uitgevoerd vanuit extra budget van €100.000. In 2019 is de NIXzonderID-campagne bevorderd door de inzet van postergenerator en narrowcasting video, met specifieke informatie voor de doelgroep, voor gebruik op verkooplocaties van alcohol. Daarnaast is er een winactie voor verstrekkers met betrekking tot de inzet van het promotiemateriaal. Tevens is in de media gebruik gemaakt van branded content gericht op jonge kopers van 18+ om het begrip van NIXzonderID bij hen te vergroten. In 2019 is een nulmeting uitgevoerd naar de mate van controle van legitimatie op verschillende locaties en spontaan vertoon hiervan.</p> <p>Begin 2019 zijn de resultaten van het landelijke onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcoholverkoop aan minderjarigen in 2018 gepubliceerd door de rijksoverheid: https://www.rijksoverheid.nl/onderzoek/rapporten/2019/04/18/monitorsysteem-naleving-leeftijdsgrens-bij-alcoholverkoop-aan-minderjarigen. Dit onderzoek is uitgevoerd door bureau Objectief, als deel van het Monitoringsprogramma naleving. De nalevingspercentages van de verschillende categorieën (avondwinkels, cafetaria's, horecagelegenheden, slijterijen, sportkantines, supermarkten en thuisbezorgkanalen) verschillen significant van elkaar. De naleving is het hoogst bij ketenslijterijen en borrelshops en het laagst bij webshops en maaltijd-bezorgdiensten. In 2020 en 2022 wordt naar verwachting een nieuw nalevingsonderzoek uitgevoerd. Begin 2020 wordt bekend wie dit onderzoek gaat uitvoeren.</p>
--	--	---	--

	<p>• Aanpassing DHW: • Het ministerie van VWS zet zich in om wederverstrekking strafbaar te stellen, zoals die voorkomt in horeca en op festivals. • Het ministerie van VWS bekijkt of er wettelijk nadere eisen moeten worden gesteld aan de verkoop van alcohol via internet, mede in het kader van de handhaafbaarheid. • VWS bekijkt of de inzet van 17-jarigen bij de testaankoop wettelijk geregeld kan worden, als de inzet van 17-jarigen volgens het Handhavingsprotocol op juridische bezwaren stuit bij de rechter.</p>	<p>Eind 2018 is de evaluatie van de Drank en Horecawet (DHW) afgerond. Hierin is de stand van zaken omtrent het strafbaar stellen van wederverstrekking in horeca en op festivals geëvalueerd. Daarnaast is de verkoop van alcohol via internet onderzocht. Tevens is de inzet van 17-jarigen bij de testaankoop geëvalueerd.</p>	<p>Eind 2019 is het wetsvoorstel voor de aanpassing van de DHW ingediend bij de Tweede Kamer (Kamerstuknummer 35 377). Hierin is voorgesteld om wederverstrekking in horeca en op festivals strafbaar te stellen. Daarnaast is hierin een wettelijke grondslag opgenomen over de nadere eisen van verkoop van alcohol via internet. De nadere uitwerking hiervan geschiedt bij lagere regelgeving. Met slijters, supermarkthouders en online wijnhandelaren is tijdens een panelbijeenkomst van midden- en kleinbedrijf (MKB)-Nederland de uitvoerbaarheid, werkbaarheid en belastbaarheid van dergelijke lagere regels besproken. Tevens is in het wetsvoorstel een uitzondering opgenomen op het verbod voor 16- en 17-jarigen om alcoholhoudende drank bij zich te houden, wanneer dit bestemd is voor 16- en 17-jarigen in het kader van toezicht.</p>
5	<p>Het ministerie van VWS zal, indien de nalevingcijfers in 2020 achterblijven bij de gestelde doelstellingen, aanvullende wettelijke eisen stellen aan de verstrekkers.</p>	<p>Eind 2018 is nog niet aan de orde of de nalevingcijfers in 2020 achterblijven bij de gestelde doelstellingen.</p>	<p>Eind 2019 is nog niet aan de orde of de nalevingcijfers in 2020 achterblijven bij de gestelde doelstellingen.</p>